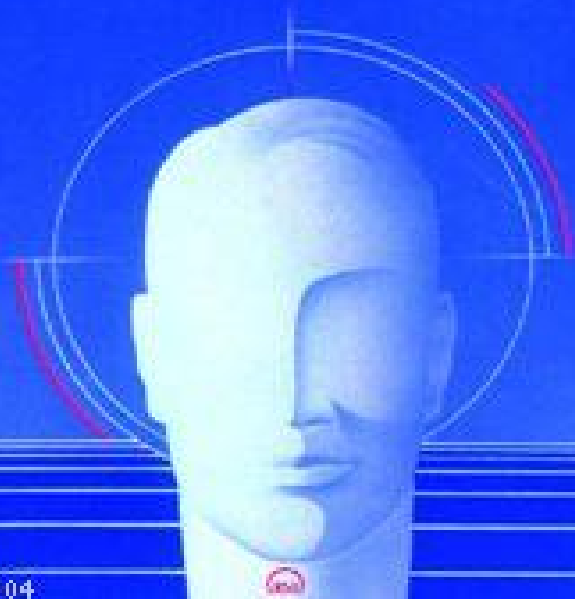

İNSANIN BİLİNMEYEN PSİKOLOJİSİ

P.D. Ouspensky

P.D. OUSPENSKY

İNSANIN BİLİNMEYEN PSİKOLOJİSİ

Çeviren
Cüneyt KURDOĞLU

Ruh ve Madde Yayınları

Kitabın Orijinal adı

THE PSYCHOLOGY OF MAN'S POSSIBLE EVOLUTION

Bu Kitabın Her Türlü Hakkı

İnsanlığı Birleştiren Bilgiyi Yayma Vakfı (BİLYAY)'nın
bir kuruluşu olan

Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.'ne aittir.

Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.'nden

Yazılı İzin Alınmadan Hiçbir Alıntı Yapılamaz ©

1. Baskı / İstanbul, 1986

2. Baskı / İstanbul, 1995

ISBN 975 - 8007 - 03 - 3

● **Kapak Düzeni / Baskısı**

Meta Basım Yayım Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

{0 212} 249 10 01 - 252 61 25

● **Yayın**

Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.

Hasnun Galip Sok. Pembe Çıkmaızı No: 4, D: 6

80060 Beyoğlu / İSTANBUL

Tel: {0 212} 243 18 14 Fax: {0 212} 252 07 18

● **Basım**

Emre Matbaacılık

Dizdariye Medresesi Sok. No:15

Çemberlitaş / İSTANBUL

Tel: {0 212} 518 23 74

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
GİRİŞ	9
BİRİNCİ DERS	11
İKİNCİ DERS	31
ÜÇÜNCÜ DERS	51
DÖRDÜNCÜ DERS	64
BEŞİNCİ DERS	79

SUNUŞ

Ouspensky'nin "Dördüncü Yol"unu yayınladıktan sonra gösterilen büyük ilginin beraberinde getirdiği insanla ilgili bilgi ihtiyacını karşılamak maksadıyla çok yalın, ama çok kıymetli ve şoklayıcı "İnsanın Bilinmeyen Psikolojisi"ni sunuyoruz.

İnsanın tekâmülü belli bir sınıra kadardır, yani "imkânlara" göre tekâmül edebilir. Bu imkânların başlıcası, onun ruh ve beden ilişkisinden doğan psikofizyolojik imkânıdır. İnsanın mümkün olan bir tekâmülü vardır ve bunu belirleyen psikofizyolojik şartları çok iyi bilmemiz gerekir.

"İnsanın Bilinmeyen Psikolojisi" bizi alışılmışın ötesine, alışılmışın ulaştıramadığı gerçeklerin tam ortasına getirip bırakıvermektedir. Resmî psikolojinin insanın tanınmasında ne kadar az yararlı olduğunu, ne kadar isabetsiz lâf ve kavramlarla dolu bulunduğunu, insanın tekâmülü ile hiç ilgili olmayan "durum kurtarmacı" teorilerden oluştuğunu göstermektedir.

Tekâmülün psikolojisini öğrenmenin ve uygulamanın zamanıdır. Ouspensky'nin bizlere aktardığı bilgi, çok eski geleneklerin gerçek bilgisine dayanmaktadır. Ayrıca yaşayan insanın her zaman kendinde gözleyebileceği bir psikolojidir. Bu psikoloji, "uyanma çağıının psikolojisi" olarak psikohistorik görevini yerine getirmektedir.

Duygusallığın -her türlüşyle- ne denli kontrol

İNSANIN BİLİNMEYEN PSİKOLOJİSİ

edilmesi gereken bir geri safha olduğunu, insanı ne denli yerden yere çalıp kör ettiğini bilmeyenler var ise, bu kitap-taki bilgilerden yararlanarak kendilerine ayna tutabilirler.

Ruhsal Dünya'ya geçişten sonra karşılaşılan olayların tümü, duygusal hayatın nefsanî uygulamalarından doğan faaliyetlerin sonucudur. Kendini bilip uyanmayan, Dünya ve Ahiret'te zarardadır, ıstıraplıdır.

Ergün Arıkdal

**Bilyay Vakfı
Ruh ve Madde Yayınları**

GİRİŞ

Birkaç yıl önce kitaplarımın okuyucularından mektuplar almaya başladım. Tüm bu mektuplar şu soruyu içeriyordu: 1920 ve 1931'de İngilizce basılan ve aslında 1910 ve 1912 yıllarında yazdığım kitaplardan bu yana ne yapmaktaydım?

Bu mektuplara hiçbir zaman cevap vermedim. Bunu yapmaya kalkışmak bile kitaplar yazmayı gerektirecekti. Fakat bana mektup yazanlar, 1921'den sonra yaşadığım Londra'da oturduklarından, onları davet ettim ve kendileri için bir dizi dersler düzenledim. Bu derslerde sorularına cevap vermeye, iki kitabımı yazdıktan sonra hangi konuları incelediğimi ve çalışmamın yönünün ne olduğunu açıklamaya çalıştım.

1934'te çalıştığım konuların genel bir fikrini veren ve aynı zamanda benimle birlikte çalışan belirli kişilerin çalışma yönlerini içeren beş hazırlık konferansı yazdım. Her şeyi bir, iki ya da üç derste açıklamak olanaksızdı: Bu yüzden bir ya da iki dersi dinlemenin yeterli olmadığını, fakat yalnızca beş ya da daha iyisi on dersi dinlemenin çalışmamın yönü hakkında bir fikir verebileceği konusunda onları her zaman uyardım.

Bütününü ele alındığında, genel düzenlemeyi tatmin edici buldum. Ben varken veya bensiz beş ders okundu, dinleyiciler soru sorabilirlerdi. Kendini gözlemleme ve kendini disipline etmeyle ilgili tavsiyeleri ve bilgileri iz-

lemeyi denediklerinde, ne yaptığım konusunda bir süre sonra oldukça yeterli bir anlayışa sahip oldular.

Doğaldır ki, her zaman beş dersin yeterli olmadığını kabul ettim ve bunları izleyen konuşmalarda, kişilerin **Yeni Bilgiyle** ilişkili olarak kendi durumlarını göstermeye çalışarak, ilk veriler üzerine ayrıntılı olarak çalıştım ve bunları genişlettim.

Birçok kişi için başlıca güçlüğü, daha önce gerçekten hiç duymadıkları **yeni şeyleri** dinlediklerini fark etmeleri olduğunu gördüm.

Bunu kendileri kesin ve açık olarak belirtmediler, fakat gerçekte her zaman zihinlerinde bunun aksini iddia etmeye ve ne olursa olsun duyduklarını alışık oldukları dile çevirmeye çalıştılar. Bunu kesinlikle göz önünde tutmadım.

Bir insanın **yeni şeyler** duyduğunu fark etmesinin kolay bir şey olmadığını biliyorum. Eski sözlere ve motivlere öyle alışmışsınız ki... Uzun süre önce yeni bir şeyler olabileceğini de ümit etmek ve inanmaktan vazgeçtik.

Yeni şeyler duyduğumuzda, onları eski şeyler olarak ele alırız veya eski şeylerle açıklanabileceğini ve yorumlanabileceğini düşünürüz.

Yeni fikirlerin mümkün ve gerekli olduğunu fark etmenin güç bir iş olduğu doğrudur ve bütün alışageldik değerlerin yeniden değerlendirilmesi, zaman gerektirir.

Başlangıçta, daha önce hiç duymadığınız fikirleri, yeni fikirleri işiteceğinizi garanti edemiyorum; fakat eğer sabırlıysanız, bir süre sonra onları fark etmeye başlayacaksınız. Ve bu durumda, onları kaçırmamanızı ve eski biçimde yorumlamaya çalışmamanızı diliyorum.

BİRİNCİ DERS

Psikolojinin araştırmaları hakkında konuşacağım, fakat sizi uyarmalıyım ki, bahsedeceğim psikoloji, bu ad altında bildiğiniz her şeyden daha farklıdır.

Başlangıç olarak söylemeliyim ki, tarihte hiçbir zaman psikoloji günümüzde olduğu gibi böyle düşük bir seviyede kalmadı. Kökeni ve anlamıyla tüm ilişkisini kaybetti ve bu yüzden şimdi psikoloji terimini tanımlamak bile güçtür. "Psikoloji nedir ve neyi araştırmaktadır?" anlamına gelir bu sözler. Tarihte hiçbir zaman bu kadar çok psikolojik kurum ve psikolojik yazılar olmaması gerçeğine karşın durum yine böyledir.

Psikoloji bazen yeni bir bilim olarak adlandırılır. Bu çok yanlıştır. Psikoloji belki de en eski bilimdir ve ne yazık ki, en temel özellikleriyle unutulmuş bir bilimdir.

Psikolojinin nasıl tanımlanabileceğini anlamak için psikolojinin günümüz dışında bu ad altında hiçbir zaman var olmadığını fark etmek gereklidir. O ya da bu nedenle, dinsel, siyasal ya da ahlâksal olsun, psikolojide her zaman yanlış veya yıkıcı eğilimlerden kuşku duyulmuştur ve bu nedenle psikoloji farklı kılıklar kullanmak zorunda kalmıştır.

Psikoloji binlerce yıl boyunca, felsefe adı altında var oldu. Hindistan'da temelde psikoloji olan yoganın tüm biçimleri felsefenin alt sisteminden biri olarak tanımlanır. Aslında psikolojik olan sufi öğretileri de kısmen dinsel,

kısmen metafiziksel olarak tanınır. Avrupa'da 19. yüzyılın son yılları gibi erken zamanlarda bile, psikoloji üzerine birçok esere felsefe olarak başvuruldu. Mantık, bilgi, ahlâk, estetik kuramları gibi neredeyse felsefenin tüm alt bölümlerinin insan zihninin veya duyumlarının çalışmasıyla ilgili olması gerçeğine karşılık, psikoloji, felsefeden aşağı ve insan doğasının daha düşük veya önemsiz taraflarıyla ilişkili sayıldı.

Felsefe adı altında varoluşuna paralel olarak, bir veya bir başka dinle bağlantılı olarak, psikoloji daha da uzun bir süre var oldu. Bu, din ve psikolojinin bir ve aynı şey olduğu veya din ve psikoloji arasındaki ilişki gerçeğinin tanındığı anlamına gelmez. Fakat şüphe yoktur ki, neredeyse bilinen her din, elbette modern sahte dinleri kastetmiyorum, çoğu kez belirli bir uygulamayla bağıntılı bir veya bir başka türde psikolojik bir öğreti geliştirmiştir. Bu nedenle din araştırmacıları, çoğu kez kendisine psikoloji araştırmalarını da dahil etmiştir.

Farklı ülkelerin ve dönemlerin bilinen dinsel literatürlerinde psikoloji üzerine birçok mükemmel eser vardır. Örneğin, özellikle keşişlerin eğitimi için zamanımızda Doğu kilisesinde kullanılan, *Philokalia* genel adı altında, farklı yazarların kitaplarının bir koleksiyonu erken Hristiyanlıkta vardı.

Psikoloji; felsefe ve dinle ilişkili olduğu süre boyunca sanat biçiminde de varlığını sürdürdü. Şiir, tiyatro, heykel, dans; psikolojik bilgiyi iletmek için birer araçtılar. Örneğin, gotik katedraller temel anlamıyla psikoloji üzerine eserlerdir.

Eski zamanlarda, felsefe, din ve sanat, şimdi bulduğumuz bağımsız biçimlerini almadan önce, psikoloji eski Mısır ve Yunan'da olduğu gibi gizemler biçiminde var olmuştu. Daha sonraları, gizemlerin ortadan kaybolma-

sından sonra, psikoloji bazen dönemin diniyle bağlantılı olarak, bazen de bağımsız olarak, astroloji, simya, maji ve daha modern masonluk, okültizm ve teozofi gibi sembolik öğretiler biçiminde varlığını sürdürdü.

Açık bir biçimde yaşayan ve gizli veya kılık değiştirmiş bütün psikolojik sistemlerin ve doktrinlerin iki ana kategoriye bölünebileceğini burada belirtmek gereklidir.

Birincisi; insanı buldukları gibi veya olduğunu düşündükleri veya tasavvur ettikleri gibi inceleyen sistemler. Modern bilimsel psikoloji veya bu ad altında tanınan, bu kategoriye aittir.

İkincisi; insanı, ne olduğu veya nasıl görüldüğü görüş açısından değil de, insanın ne olabileceği, yani mümkün evrimi görüş açısından inceleyen sistemler.

Bu son sistemler gerçekten orijinal olanlardır veya ne de olsa en eski sistemlerdir ve sadece bunlar psikolojinin unutulmuş kökenini ve anlamını açıklayabilirler.

İnsanın mümkün olan evrimi görüş açısından insanı incelemenin önemini anladığımızda, bu soruya verilebilecek ilk cevabı da anlayacağız.

Psikoloji nedir? Psikoloji; insanın mümkün evriminin ilkelerini, yasalarını ve gerçeklerini araştırmadır.

Burada, bu derslerde, sadece bu görüş açısından konuşacağım.

İlk sorumuz; insanın evrimi ne anlama geliyor?

İkinci sorumuz; bunun için gerekli özel koşullar var mıdır?

İnsanın kökeni ve bunu izleyen evrimi hakkında bilinen modern görüşlerle ilgili olarak hemen söylemeliyim ki, bunlar kabul edilemez. İnsanın kökeni hakkında hiçbir şey bilmediğimizi ve insanın zihinsel ve fiziksel evriminin hiçbir kanıtına sahip olmadığımızı anlamalıyız.

Aksine tarihsel insanı ele alacak olursak, ki bu, on beş

bin yıl önceki insanlıktır, varlığı şimdiki insanlık tarafından tekrarlanamayacak veya taklit edilemeyecek eski tarihsel yapılar ve anıtların kanıtları üzerine kurulabilecek ileri tipte bir insanın açık izlerini bulabiliriz.

Kemikleri bazen buzul veya buzul öncesi tabakalarda bulunan, görünümüyle insana benzeyen ve buna rağmen insanlardan çok farklı olan tarih öncesi insan veya yaratıklarla ilgili olarak, bu kemiklerin uzun süreler önce türü tükenmiş insandan oldukça farklı bir varlığa ait olduğu görüşünü kabul edebiliriz.

İnsanın daha önceki evrimini inkâr ettiğimizde, kalıtım ve ayıklanma yasalarına göre kendiliğinden meydana gelen ve insanın şuurlu çabaları ve kendi evriminin anlayışına sahip olmadan oluşan insanın gelecekteki mekanik evriminin herhangi bir olasılığını da inkâr etmemiz gerekir.

Temel fikrimiz, tanıdığımız insanın **tamamlanmış bir varlık olmadığı** fikri olacaktır: Doğa, onu sadece belli bir noktaya kadar geliştirir ve sonra ya kendi çabaları ve araçlarıyla daha da gelişmesi için veya doğduğu gibi yaşaması veya yozlaşması ve gelişme yeteneğini kaybetmesi için onu terk eder.

Bu durumda insanın evrimi, genellikle gelişmemiş kalan ve **kendi kendine gelişemeyecek** belirli niteliklerin ve özelliklerin gelişimi anlamına gelecektir.

Tecrübe ve gözlem, insanın kendi adına belirli türde çabalarıyla, benzeri çalışmaya daha önce başlamış, haliha-zırda belirli derecede bir gelişim elde etmiş veya **en azından** yöntemlerin belirli bilgisine sahip olanların **yeterli yardımıyla** bu gelişmenin sadece belirli bazı koşullarda mümkün olabileceğini göstermektedir.

Çaba olmadan evrimin mümkün olmadığı, aynı zamanda yardım olmadan da mümkün olmadığı fikriyle

işe başlamalıyız.

Bundan sonra, gelişim yolunda insanın farklı bir varlık olması gerektiğini anlamalıyız ve hangi anlamda, hangi yönde insanın farklı bir varlık olması gerektiğini öğrenmeli ve anlamalıyız. Bu, farklı bir varlık ne anlama gelmektedir, demektir.

Daha sonra tüm insanların gelişip farklı bir varlık olmayacağını anlamalıyız. Evrim kişisel çaba sorunudur ve insanlık kitlesinin evrimi ise, bir istisnadır. Bu tuhaf görünebilir, fakat yalnızca ender olmadığını, daha da enderleşmekte olduğunu idrak etmeliyiz.

Doğal olarak önceki ifadelerimizden birçok soru ortaya çıkmaktadır:

Evrım yolunda insanın farklı bir varlık olması gerektiği ne anlama gelmektedir?

"Farklı varlık" ne anlama geliyor?

Hangi iç nitelikler veya özellikler insanda gelişebilir ve bu nasıl yapılabilir?

Niçin bütün insanlar gelişip farklı varlıklar olamazlar?

Bu sorulara cevap vermeye çalışacağım ve sonuncusuyla başlayacağım.

Niçin bütün insanlar gelişip farklı varlıklar olamazlar?

Cevap çok basittir. Çünkü bunu istemiyorlar. Çünkü bunun hakkında bir şey bilmiyorlar ve kendilerine anlatılsa bile, uzun bir hazırlık olmadan bunun ne anlama geldiğini anlayamayacaklardır.

Ana fikir, farklı bir varlık olabilmek için, insanın bunu uzun süre çok istemesi gerektiğidir. Dış koşullarla tatminsizliğe dayanan geçici veya belirsiz bir arzu yeterli dürtüyü yaratmayacaktır.

İnsanın evrimi, neyi elde edebileceği ve bunun için ne vermesi gerektiği anlayışına dayanır.

Eğer bunu istemiyorsa veya yeterince güçlü biçimde istemiyorsa ve gerekli çabaları göstermiyorsa, hiçbir zaman gelişemeyecektir. Bu yüzden bunda bir adaletsizlik yoktur. İnsan istemediği bir şeye niçin sahip olsun? Eğer insan şimdiki durumdan memnunken farklı bir varlık olmaya zorlansaydı, bu adaletsizlik olurdu.

Şimdi kendimize farklı bir varlığın ne anlama geldiğini sormalıyız. Bu soruyla ilişkisi olan bulabileceğimiz tüm materyali göz önüne alacak olursak, insanın farklı bir varlık olurken şimdi sahip olmadığı birçok yeni nitelikler ve güçler edindiği iddiasını buluruz. Bu, insanın psikolojik veya içsel gelişimini kabul eden değişik türde sistemlerde bulunduğumuz yaygın bir iddiadır.

Fakat bu yeterli değildir. Bu yeni güçlerin en ayrıntılı tanımları bile, bunların nasıl ortaya çıktıklarını ve nereden geldiklerini herhangi bir biçimde anlamamıza yardımcı olmayacaktır.

Genelde bilinen kuramlarda, insanın evriminin mümkün oluşu fikrine dayalı henüz bahsettiklerimde bile kayıp bir halka vardır, o da samimiyettir.

Samimiyet, insanın bilmediği ve şimdi sahip olmadığı yeni yetenekleri veya güçleri elde etmeden önce, aslında sahip olmadığı fakat kendine atfettiği ve tanıdığını, kullanabileceğini ve denetleyebileceğini sandığı yetenekleri ve güçleri edinmesi gerektiği gerçeğinde yatmaktadır.

Kayıp halka budur ve bu en önemli konudur.

Daha önce tanımlanan çaba ve yardıma dayalı evrim yoluyla insan, şimdi sahip olduğunu sandığı (fakat bu konuda kendini aldattığı) yeni nitelikler edinmelidir.

Bunu daha iyi anlamak, insanın edinebileceği hem yeni hem de alışılmadık ve zaten sahip olduğunu düşündüğü bu yeteneklerin ve güçlerin neler olduğunu bilmek için, insanın kendisi hakkındaki genel bilgiyle başlamalıyız.

Yetenek ve Güç - Eşim

BİRİNCİ DERS

Burada, hemen çok önemli bir gerçeğe ulaşıyoruz?

İnsan kendisini tanımıyor.

Kendi sınırlı sorumluluklarını ve imkânlarını bilmiyor. Ne büyük derecede kendini tanımadığını bile bilmiyor.

İnsan birçok makineler icat etti ve biri onu kullanmadan veya kontrol etmeden önce karmaşık bir makinenin bazen yıllarca dikkatli bir inceleme gerektirdiğini biliyor. Kendisi, icat ettiği herhangi bir makineden çok daha karmaşık bir makine olmasına rağmen, bu bilgiyi kendisine uygulamıyor.

Kendisi hakkında her türden yanlış fikirlere sahip. Her şeyden önce, **gerçekten bir makine olduğunu** anlamıyor.

İnsanın bir makine olduğu ne anlama gelir?

Kendi içinde veya dışında bağımsız hareketleri olmadığı anlamına gelir. İnsan dış tesirler veya etkilerle harekete geçen bir makinedir.

Bütün hareketleri, eylemleri, sözleri, düşünceleri, duyguları ve **ruhsal durumlar dış tesirler tarafından meydana getirilir. Kendi başına, geçmiş tecrübelerinin hatıralarının belirli bir birikimiyle ve bir miktar yedek enerjiyle, yalnızca bir otomattır.**

İnsanın hiçbir şey yapamayacağını anlamalıyız.

Fakat bunu fark etmiyor, kendisine **yapabilme yeteneği** atfediyor. Bu insanın kendisine atfettiği ilk yanlış şeydir.

Bu, çok açık bir biçimde anlaşılmalıdır. İnsan yapamaz. İnsanın yaptığını sandığı her şey, gerçekte **kendiliğinden meydana gelir**. Aynen "yağmurun yağdığı veya bir şeyin eridiği" gibi meydana gelir.

İngiliz dilinde, insan eylemlerine ilişkin olarak kullanılabilecek kişi dışı sözel biçimler yoktur. Bu yüzden insan

düşünür, okur, yazar, sever, nefret eder, savaşlar başlatır, dövüşür ve benzerlerini söylemeye devam etmek zorundadır. Gerçekte bütün bunlar **kendiliğinden meydana gelir**.

İnsan kendiliğinden hareket edemez, düşünemez veya konuşamaz. Görünmeyen ipliklerle, oraya buraya çekilen bir kukladır. Bunu anlarsa ve kendisi hakkında bir şeyler öğrenebilirse, bu durumda belki de her şey onun için değişmeye başlayabilir.

Fakat **bütünüyle mekanikliğini** fark edemezse ve anlayamazsa veya bunu bir gerçek olarak kabul etmeyi istemezse, daha başka hiçbir şey öğrenemez ve onun için hiçbir şey değişmez.

İnsan bir makinedir, fakat çok özel bir makinedir. Uygun koşullarda ve doğru ele alındığında, **bir makine olduğunu bilebilecek** bir makinedir ve bunu bütünüyle fark ettiğinde makine olmaya son verebilecek yolları bulabilecektir.

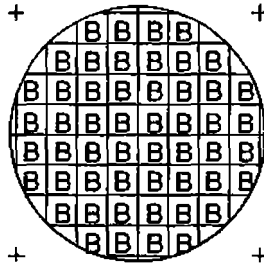
İlk önce insanın bilmesi gereken şey, kendisinin "tek" olmadığı, "çok" olduğudur. Sürekli ve değişmez bir "benliği" veya egosu yoktur. O her zaman farklıdır. Bir an bir kişidir, bir başka an bir başka kişidir; üçüncü bir an üçüncü bir kişidir ve bu böyle devam eder.

İnsanda ayniyet ve tek oluş yanılgısı; ilk önce tek bir fiziksel beden duyusuyla; ikincisi, normal durumlarda her zaman aynı kalan adıyla ve üçüncü olarak da, eğitimle kendisinde kökleşen veya taklitte edinilen birçok mekanik alışkanlıklarla yaratılır.

Her zaman aynı fiziksel duyumlara sahip olarak, her zaman aynı adı işiterek ve daha önceden sahip olduğu aynı alışkanlıkları ve eğilimleri kendisinde fark ederek, kendisinin **her zaman aynı olduğuna inanır**.

Gerçekte insanda tek oluş yoktur ve kontrol edici bir merkez, sürekli bir "benlik" veya ego yoktur.

İnsanın genel görünümü şudur:

Her düşünce, her duygu, her duyum, her arzu, her sevilen ve seilmeyen, bir "benlik"tir. Bu "Ben"ler herhangi bir biçimde birbiriyle bağıntılı ve koordine edilmiş değildirler. Bunların her biri, dış şartlardaki değişimlere ve izlenimlerin değişimine bağlıdır.

Bunların bazıları mekanik olarak diğer bazılarını izleyebilir ve bazıları her zaman diğerleri tarafından eşlik ediliyormuş gibi görünebilir; fakat bunda bir düzen ve sistem yoktur.

Doğal olarak birbiriyle bağımlı belirli "Ben" grupları vardır. Bu gruplardan daha sonra bahsedeceğiz. Şimdi sadece tesadüfî çağrışımlar, hatıralar ya da imajinatif benzerliklerle birbirine bağımlı "Ben" grupları olduğunu anlamaya çalışmalıyız.

Bu "Ben"lerin her biri belirli bir anda "beynimizin", "zihnimizin" veya "zekâmızın" çok küçük bir bölümünü temsil ederler, fakat bunların her biri bütünü temsil ettiğini söylemek ister. İnsan "Ben" dediğinde kendisinin bütününe kastetmiş gibi görünür, fakat gerçekte kendisi bunu kastettiğini düşündüğü zaman bile, bu yalnızca geçici bir düşünce, geçici bir ruhsal durum veya geçici bir arzudur. Bir saat içinde bunu tümüyle unutabilir ve aynı inançla karşıt bir fikri, karşıt bir görüşü veya karşıt bir ilgiyi ifade

edebilir. En kötüsü insanın bunu hatırlamamasıdır. Birçok durumda devam ettiği sürece kendisini ifade etmiş olan en son "Ben"e inanır. Bazen bir öncekiyle oldukça bağıntısız bir başka "Ben", kendi fikrini veya arzusunu ilkinden daha güçlü bir biçimde ifade etmediği sürece bu böyle devam eder.

Şimdi diğer iki soruya dönelim:

Gelişme ne anlama gelmektedir? Ve insanın farklı bir varlık olabilmesi ne anlama gelmektedir? Veya bir başka deyişle, insan için ne tür bir değişim mümkündür; bu değişim nasıl ve ne zaman başlar?

Değişimin, insanın kendisine atfettiği, fakat gerçekte sahip olmadığı güçler ve yeteneklerle başlayacağı daha önce söylenmişti.

İnsanın yeni güçler ve yetenekler edinmeden önce, gerçekten sahip olmadığı güçler ve yeteneklerle başlayacağı daha önce söylenmişti.

Bu; insan, yeni güçler ve yetenekler edinmeden önce gerçekten sahip olduğunu sandığı nitelikleri kendinde geliştirmeli ve mümkün olabilecek en büyük yanılgılarını düzeltmeli anlamına gelir.

Gelişme, "kendine yalan söyleme" veya "kendini aldatma" temeli üzerine başlayamaz. İnsan neye sahip olduğunu neye sahip olmadığını bilmelidir. Bu, evvelce tarif edilen ve kendisine atfettiği niteliklere sahip olmadığını anlamalı demektir. Bu nitelikler **yapabilme yeteneği, bireysellik veya teklik, sürekli bir ego ve bunlara ek olarak şuur ve iradedir.**

Zaten bunlara aynen sahip olduğunu düşünen bir insanın pahalı şeyleri satın almaması ve yüksek fiyat ödemesi gibi, bu niteliklere sahip olduğunu sanan insanın da bunları edinmek için gerekli çabaları göstermeyeceğini kişinin bilmesi gerekir.

Şuurun en yüksek malzemesi hafızadır.
Yoktur.

BİRİNCİ DERS

Bu niteliklerin en önemlisi ve en yaratıcısı şuurdur. İnsanda değişim, şuurun anlamı konusundaki anlayışının değişmesi ve bundan sonra da bu şuur üzerinde tedricen bir denetim edinmesiyle başlar.

Şuur nedir?

UYANIKTIR

Günlük dilde, birçok durumda "şuur" sözcüğü, zihin faaliyeti anlamında, "akıl" sözcüğüne eşit olarak kullanılır.

Gerçekte şuur, insanda özel bir türde "uyanıklıktır" ve zihin faaliyetinden bağımsızdır; her şeyden önce bu **kendinin farkında olma, kim olduğunun farkında olma, nerede olduğunun farkında olma, neyi bilip neyi bilmediğinin farkında olma ve benzeri durumlardır.**

~~Belirli bir anda şuurlu olup olmadığını yalnızca insan bilebilir. Kendisiyle ilişkili olarak yalnızca belirli şeyleri bilebileceğini anlayan Avrupa psikolojisinin belirli bir düşünce çizgisinde bu, çok uzun bir süre önce kanıtlanmıştı.~~

Şuur sorununa uygulandığında, bu yalnızca insanın bir anda şuurunun var olup olmadığını bilebileceği anlamına gelir. Bu, insanda şuurun varlığı ya da yokluğu dış faaliyetlerinin gözlemiyle kanıtlanamaz demektir. Söylediğim bu gerçek çok uzun süre önce belirlenmişti; fakat bunun önemi, bütünüyle hiçbir zaman anlaşılmadı, çünkü zihinsel bir süreç veya zihin faaliyeti, şuur anlayışıyla sürekli bağlantı halindeydi. Farkına varma anında, insan şuurlu olmadığının farkına varırsa ve sonra bu fark edışı unutursa ya da hatırlarsa bile, bu şuur değildir. Bu yalnız güçlü bir farkında oluşun hatırasıdır.

Şimdi, bütün modern psikolojik okullar tarafından çıkarılan bir başka gerçeğe dikkatinizi çekmek istiyorum.

Bu, insanda şuurun, ne anlama gelirse gelsin, hiçbir zaman aynı durumda kalmadığı gerçeğidir. Ya oradadır ya da değildir, **şuurun en yüksek anları hafızayı yaratır. Diğer anları tamamen hatırlayamaz.** Bu, insanda başka

herhangi bir şeyden daha fazla sürekli **şuurluluk** veya sürekli farkında oluş yanılığını yaratır.

Modern psikoloji okullarının bazıları, şuuru bütünüyle reddederler, böyle terimin gerekliliğini bile reddederler, fakat bu tamamıyla bir yanlış bir kavrayışın aşırılığıdır. Eğer bu adla adlandırılabilirlerse diğer okullar; düşünceler, duygular, harekete geçirici dürtüler ve duyumlar anlamına gelen **şuur** durumlarından söz etmektedirler. Bu, **şuuru** psikiş işlevlerle karıştırma temel yanlışına dayalıdır. Bunun hakkında daha sonra konuşacağız.

Gerçekten modern düşünce hâlâ birçok durumda **şuurun dereceleri** olmadığı eski formülüne dayanmaktadır. Sessizce olmasına ve sonraki birçok keşiflerle çelişkiye düşmesine rağmen **şuurun** değişik durumlarının mümkün gözlemlerini engellemiştir.

Şuurun oldukça görülebilir ve gözlemlenebilir dereceleri olduğu bir gerçektir. Elbette bunları insan kendisi gözlemleyebilir ve görebilir.

İlk olarak, süre vardır: İnsan, ne kadar süre şuurluydu?

İkinci olarak, ortaya çıkışının sıklığı: İnsan, ne kadar sıklıkla şuurlu oldu?

Üçüncü olarak, kapsam ve nüfuz ediş: İnsan, neyin şuurundaydı? Ki bu, insanın gelişimiyle çok değişebilir.

Yalnızca ilk ikisini ele alırsak, **şuurun** mümkün evrimi düşüncesini anlayabileceğiz. Bu düşünce, örneğin Philokalia yazarları gibi, eski psikolojik okullar tarafından çok iyi bilinen fakat son iki ya da üç yüzyılın Avrupa felsefesi ve psikolojisi tarafından tümüyle kaçırılan çok önemli bir gerçeğe bağlantılıdır.

Bu, **şuurun** özel çabalar ve özel çalışmayla sürekli olabileceği ve kontrol edilebileceği gerçeğidir.

Şuurun nasıl incelenebileceğini açıklamaya çalışa-

cağım. Bir saat alın, **kendinizin farkında olmaya çalışarak** "Ben Peter Ouspensky'yim, şimdi buradayım." düşüncesi-ne konsantre olarak yelkovana bakın. Başka bir şey düşünmeye çalışmayın, yalnızca yelkovanın hareketini izleyin ve kendinizin, adınızın, varlığınızın ve olduğunuz yerin farkında olun ve diğer bütün düşünceleri kendinizden uzak tutun.

Eğer sabırlıysanız bunu **iki dakika** yapabileceksiniz. Bu sizin **şuurunuzun sınırıdır**. Eğer bir süre sonra deneyi tekrarlamaya çalışırsanız, bunun ilkinden daha zor olduğunu göreceksiniz.

Bu deney, insanın doğal durumunda büyük çabayla **bir konunun** (kendinin) **iki dakika** veya daha az bir süreyle şuurunda olabileceğini göstermektedir.

Uygun biçimde bu deneyi yaptıktan sonra bir insanın çıkarabileceği en önemli sonuç, **insanın kendinin şuurunda olmadığıdır**. Kendinin şuurunda olduğu illüzyonu hafıza ve düşünce süreçleriyle yaratılır.

Örneğin, bir adam bir tiyatroya gider. Eğer oraya alışıkta her şeyi gözlemlemesine, görebilmesine, oyundan hoşlanmasına veya hoşlanmamasına, rastladığı kişileri hatırlamasına ve benzeri şeylere rağmen, oradayken özellikle orada olduğunun şuurunda değildir.

Eve geldiğinde, tiyatrodaki olduğunu hatırlar ve elbette oradayken şuurlu olduğunu sanır. Bu yüzden şuur hakkında kuşkusu yoktur ve akılcıca hareket ederken, düşünürken, gözlemlerken şuurunun tümüyle yok olabileceğini fark etmez.

Genel tanımlama için, insanın dört şuur durumu imkânı vardır. Bunlar **uyku, uyanıklık durumu, kendinin şuurunda olma ve objektif şuurdur**.

Fakat insan, bu dört şuurluluk durumu imkânına sahip olmasına rağmen, gerçekte yalnız **iki durumda** yaşar.

Yaşamının bir bölümü uykuda geçer ve diğer bölümü de, aslında uykudan çok az farklı olmasına rağmen, "uyanıklık durumu" diye adlandırılan durumda geçer.

Günlük yaşamda, insan objektif şuur hakkında hiçbir şey bilmez ve bu yönde hiçbir deney mümkün değildir. Üçüncü durum veya insanın kendisine atfettiği ve sahip olduğuna inandığı, "kendinin şuurunda" olma durumudur. Aslında insan yalnızca çok ender anlarda kendinin şuurunda olabilir ve bu duruma gerçekte sahip olsaydı bile, bunun ne anlama geleceğini bilmediğinden belki de bu durumu tanımazdı. Bu şuurluluk anları; ender zamanlarda, yüksek heyecan durumlarında, tehlike anlarında, çok yeni beklenilmedik koşullarda ve durumlarda veya bazen özel hiçbir şeyin meydana gelmediği alelâde anlarda gelir. Bununla birlikte bu alelâde veya "normal" durumda, insanın bunlar üzerinde bir denetimi yoktur.

Bizim alelâde hafızamız veya hatırlama anlarımızla ilgili olarak, bunun böyle olduğunu fark etmemize rağmen, gerçekte sadece şuur anlarını hatırlarız.

Hatırlama teknik anlamda ne demektir ve hangi farklı türde hafızalara sahibiz, bunları daha sonra açıklayacağım. Şimdi sadece dikkatinizi kendi hafızanızı gözlemlemeye çevirmenizi istiyorum. Şeyleri farklı biçimde hatırladığınızı fark edeceksiniz. Bazı şeyleri oldukça canlı, bazılarını oldukça belirsiz hatırlayacaksınız, bazılarını da hiç hatırlamayacaksınız.

Gerçekten ne kadar az şeyi hatırladığınızı fark ettiğinizde çok şaşıracaksınız. Sadece şuurlu olduğunuz anları hatırladığınızdan dolayı bu durum ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü şuur durumuna gelindiğinde; insanın, kendilerine eşlik eden şartların canlı hatıralarını bırakan, ara sıra kendinin şuurunda olduğu anları vardır, fakat kişinin bunlar üzerinde bir kontrolü yoktur. Bunlar, dış şartlar ve

ara sıra çağrışımlar veya heyecanlı durumların hatıralarıyla kontrol edilerek, kendi başlarına gider, gelirler.

Bir soru ortaya çıkıyor: Bu geçici şuur anları üzerinde bir denetim elde etmek, bunları daha sık uyandırmak, daha uzun süre muhafaza etmek veya sürekli kılmak mümkün müdür? Diğer bir deyişle şuurlu olmak mümkün müdür?

Bu çok önemli bir konudur. Çalışmamızın en başında, bu noktanın kavram olarak bile istisnasız bütün modern psikolojik okullar tarafından tamamıyla kaçırıldığı anlaşılmaktadır.

İnsan doğru yöntemlerle ve doğru çabalarla şuurunun kontrolünü elde edebilir ve bütün imâ etmek istediği şeylerle birlikte kendinin şuurunda olabilir. Şuurun anlatmak istediklerini, şimdiki durumumuzda hayal bile edemeyiz.

Sadece bu nokta anlaşıldıktan sonra, psikolojinin ciddi bir biçimde araştırılması mümkün olur.

Bu çalışma kendimizdeki şuura olan engellerin araştırılmasıyla başlamalıdır, çünkü en azından bu engellerin bazıları kaldırıldığında, şuurluluk artmaya başlar.

Bunu izleyen derslerde, en büyüğü kendi bilgisizliğimiz olan bu engellerden bahsedeceğiz.

Bir dereceye kadar, "kendimizi tanıdığımız ve kendimizden emin olabileceğimiz" yanlış kanaatine sahibiz. Halbuki, gerçekte kendimizi hiç tanımıyoruz, en küçük şeylerde bile kendimizden emin oluyoruz.

Şimdi, gerçekte psikolojinin kendini inceleme anlamına geldiğini kavramalıyız. Bu psikolojinin ikinci tanımıdır.

İnsan, psikolojiyi, astronomiyi incelediği gibi kendinden ayrı olarak inceleyemez.

Ve aynı zamanda kişi, kendisini herhangi yeni ve

karmaşık bir makineyi incelediği gibi incelemelidir. Kişi; makinenin parçalarını, ana işlevlerini, doğru çalışmasının koşullarını, bozuk çalışmasının nedenlerini ve makineyi incelemek için de bilinmesi gerekli olan özel bir dil kullanmadan tarif edilmesi zor olan pek çok diğer şeyi bilmelidir.

Makine insanın yedi değişik fonksiyonu vardır:

1- Düşünce (ya da zihin)

2- Duygu (ya da heyecanlar)

3- İçgüdüsel fonksiyon (organizmanın tüm iç faaliyeti)

4- Hareket fonksiyonu (mekânda hareket ve benzerleri gibi organizmanın tüm dış faaliyeti)

5- Cinsiyet (erkek ve dişi iki prensibin tüm görünüm-leriyle faaliyeti)

Bunların yanı sıra, günlük dilde adı olmayan, sadece yüksek şuurluluk durumlarında ortaya çıkan iki fonksiyon daha vardır. Bunların biri, **kendinin şuurunda olma durumunda ortaya çıkan yüksek duygusal fonksiyon**, diğeri de **objektif şuurluluk durumunda ortaya çıkan yüksek zihinsel fonksiyondur**. Bu şuurluluk durumlarında olmadığımızdan, bu fonksiyonları inceleyemeyiz veya bunlarla deney yapamayız. Sadece, bunlar hakkında yalnızca dolaylı biçimde bunları edinmiş ya da deneyimlemiş kişilerden bilgi edinebiliriz.

Değişik ülkelerin dinsel ve felsefi literatürlerinde yüksek şuurluluk durumlarına ve yüksek fonksiyonlara dair birçok imalar vardır. Bu imaları anlamada fazladan güçlük yaratan şey, yüksek şuurluluk durumları arasındaki ayrım eksikliğidir. **Samadhi** (meditasyon, murakabe), **vecd** veya **aydınlanma** ya da daha yeni çalışmalarda **kozmik şuurluluk**; bazen kendinin şuurunda olma tecrübeleri, bazen de objektif şuurluluk tecrübeleri gibi ayrı durumları işaret ediyor olabilir.

İlginç görünmesine rağmen, **objektif şuurluluk de-**

nilen en yüksek durum hakkında fikir edinebilmek için, ara bir durum olan **kendinin şuurunda olma** durumundan daha fazla materyale sahibiz. Oysa ilk durum sadece ikincisinden sonra gelebilir.

Kendini inceleme, dört fonksiyonu incelemeye başlanmalıdır: düşünce, duygu, içgüdüsel fonksiyon ve hareket fonksiyonu. Bu dört fonksiyon yeterince anlaşıldığında, cinsiyet fonksiyonu daha sonra incelenebilir. Bazı modern kuramlara karşıt olarak, cinsiyet fonksiyonu aslında sonradan gelir. İlk dört fonksiyon bütünüyle kendini gösterdiği zaman, cinsiyet daha sonra süreçte ortaya çıkar ve fonksiyonlar tarafından şartlandırılır. Aynı zamanda, cinsiyet fonksiyonunda herhangi bir düzensizlik ya da anormallüğün kendi kendini geliştirmeyi ve hatta kendini incelemeyi imkânsızlaştırdığı anlaşılmalıdır.

Bu yüzden şimdi dört ana fonksiyonu anlamaya çalışmalıyız. Zihinsel ya da düşünce fonksiyonuyla kastettiğim şeyin, size malum olduğunu kabul edeceğim. Buraya tüm zihinsel fonksiyonlar dahil edilir. Örneğin, bir izlenimi fark etme, tasavvurların ve kavramların oluşumu, muhakeme, kıyaslama, onaylama, reddetme, sözcüklerin oluşumu, konuşma, imajinasyon ve benzerleri gibi.

İkinci fonksiyon, duygu veya heyecanlardır: sevinç, üzüntü, korku, şaşkınlık ve diğerleri. Duygu ve düşünceler arasındaki fark sizin için malum olsa bile, bu konudaki bütün görüşlerinizi incelemenizi tavsiye etmeliyim. Alelâde düşünme ve konuşmada, düşünce ve duyguları birbirine karıştırırız; fakat kendi kendini incelemenin başlaması için, açık bir biçimde hangisi hangisidir bilmek gereklidir.

Alelâde psikolojinin hiçbir sisteminde bu fonksiyonlar doğru biçimde tanımlanıp ayrılmadığından, **içgüdü ve hareket** fonksiyonlarını anlamak daha uzun süre alacaktır.

"İçgüdü" ve "içgüdüsel" sözcükleri genelde yanlış

anlamda kullanılır ve çoğu kez hiçbir anlam ifade etmez. Özellikle, içgüdüye, genelde aslında hareket fonksiyonu olan dış fonksiyonlar, bazen de duygusal fonksiyonlar atfedilir.

İnsanda içgüdüsel fonksiyon dört farklı fonksiyon sınıfını içerir:

1- Organizmanın tüm iç faaliyeti, **tüm fizyoloji**; yani yiyeceğin hazımı ve özümlemesi, nefes alıp verme, kan dolaşımı, iç organların tüm faaliyeti, yeni hücrelerin inşası, atık maddelerin atılması, iç salgı bezlerinin çalışması ve diğerleri.

2- Beş duyu denilenler; görme, işitme, koklama, tatma, dokunma ve ağırlık, sıcaklık, kuruluk ya da nemlilik duyumları gibi tüm **diğer** duyumlar ve benzerleri. Tüm bu duyumlar kendi başlarına ne hoş ne de nahos tarafsız duyumlardır.

3- Tüm fiziksel heyecanlar, yani hoş ya da nahos bütün fiziksel duyumlardır. Her tür ağrı veya hoşla gitmeyen tat, koku gibi nahos duygular ve her tür güzel tat, güzel koku gibi fiziksel hazlar.

4- Gülme ve esneme gibi, çok karmaşık olsa bile tüm refleksler; gerçekte iç refleksler olan tat, koku, ağrı anıları gibi her tür fiziksel hafıza.

Hareket fonksiyonu kendisinde, yürüme, yazma, konuşma, yeme ve bunların anıları gibi tüm dış hareketleri içerir.

Hareket fonksiyonuna, günlük dilde içgüdüsel denilen, düşünmeden düşmekte olan bir nesneyi yakalama gibi hareketler de girer.

İçgüdüsel ve hareket fonksiyonları arasındaki fark çok açıktır ve kişi, istisnasız tüm içgüdüsel fonksiyonların doğuştan geldiğini, bunları kullanmak için öğrenmenin gerekli olmadığını hatırlarsa, bu kolaylıkla anlaşılabilir;

halbuki diğer taraftan hareket fonksiyonlarının hiç biri doğuştan gelmez ve kişi bir çocuğun yürümeyi öğrendiği ya da birinin yazı yazmayı, resim çizmeyi öğrendiği gibi bunları öğrenmek zorundadır.

Bu normal hareket fonksiyonlarının yanı sıra, doğa tarafından amaçlanmamış, makine insanın faydasız faaliyetini gösteren, fakat insan yaşamında çok büyük bir yer işgal eden, enerjisinin büyük bir miktarını kullanan bazı tuhaf hareket fonksiyonları da vardır. Bunlar; rüyaların oluşumu, imajinasyon, gündüz rüyaları, kendi kendine konuşma ve genelde tüm **denetlenmeyen ve denetlenemez olaylardır.**

Dört fonksiyon (zihinsel, duygusal, içgüdüsel ve hareket fonksiyonları), önce tüm tezahürleriyle anlaşılmalı ve daha sonra bunlar kişinin kendisinde gözlemlenmelidir. Böyle bir kendini gözlemleme, yani şuur durumlarını ve **fonksiyonlarını** önceden anlamaya dayalı bir müşahede, kendini incelemenin temelini oluşturur ki, bu da **psikolojinin başlangıcıdır.**

Farklı fonksiyonları gözlemlerken, aynı zamanda bunların değişik şuur durumlarıyla olan ilişkisini de gözlemlemek yararlıdır.

Uyku, uyanıklık durumu ve kısa parıltılar şeklinde mümkün olabilen kendinin şuurunda olma gibi üç şuur durumu ile düşünce, duygu, içgüdü ve hareketten ibaret olan dört fonksiyonu ele alalım. Bu dört fonksiyonun tümü kendilerini uykuda gösterebilirler, fakat faaliyetleri düzensiz ve güvenilmezdir; herhangi bir biçimde kullanılamazlar, kendi başlarına hareket ederler. Uyanıklık şuur durumunda ya da izafi şüurlulukta, bir dereceye kadar çevreye yönelmemizde bize yardımcı olabilirler. Bu durumların sonuçları kıyaslanabilir, doğrulanabilir, düzeltilebilir. Ve birçok illüzyonlar yaratabilmelerine rağmen, henüz alelâde

durumumuzda başka hiçbir şeye sahip olmadığımızdan, ne yapabilirsek ondan yararlanmalıyız. Bu durumda yapılan yanlış gözlemlerin, kuramların, sonuç çıkarmaların ve kararların miktarını bilseydik, kendimize bütünüyle inanmaktan vazgeçerdik. Fakat insanlar kendi gözlem ve kuramlarının nasıl aldatıcı olabileceğini fark etmiyorlar ve bunlara inanmaya devam ediyorlar. Kendi kendinin şuurunda olma, yani üçüncü şuur durumunun anlarıyla bağlantılı olarak bu fonksiyonların kendi kendilerini gösterdikleri ender anları gözlemlemekten kişiyi alıkoyan, işte budur.

Tüm bunların hepsi, dört fonksiyonun her birinin, üç şuurluluk durumunun her birinde kendisini gösterebileceği anlamına gelir. Bunların sonuçlarını ve farklılıklarını gözlemlemeyi öğrendiğimizde, fonksiyonlar ve şuurluluk durumları arasındaki doğru ilişkiyi anlayacağız.

Fakat şuur durumlarıyla ilişkili olarak fonksiyonlardaki farklılıkları düşünmeden önce bile, insanın şuurluluğunun ve fonksiyonlarının oldukça farklı olaylar olduklarını ve farklı özelliklere sahip olduklarını anlamak gereklidir. Değişik nedenlere bağımlı olarak, biri, diğeri olmadan var olabilir. Fonksiyonlar şuur olmadan, şuur da fonksiyonlar olmadan var olabilir.

İKİNCİ DERS

İnsanı incelememizi sürdürerek, şimdi değişik şuur durumlarından daha ayrıntılı söz etmeliyiz.

Evvelce söylediğim gibi, insan için mümkün olan dört şuurululuk durumu vardır: "uyanıklık şuuru", "kendinin şuurunda olma", "uyku" ve "objektif şuurululuk". Fakat insan sadece kısmen uyku, kısmen de "uyanıklık şuuru" olarak adlandırılan iki durumda yaşar. Dört katlı bir eve sahipken, sanki alttaki iki katta yaşıyormuş gibi bir durumdur bu.

Birincisi, ya da şuurun en düşük durumu **uyku'dur**. Bu tamamen sübjektif ve pasif bir durumdur. İnsan rüyalarla çevrelenmiştir. Tüm psişik fonksiyonları herhangi bir yönetime sahip olmadan çalışır. Rüyalarda mantık, birbirini izleyiş, neden ve sonuç yoktur. Geçmiş tecrübelerin yansımaları olsun ya da anın belirsiz algılamalarının yansımaları olsun, uyuyan insana ulaşan sesler, bedenden gelen duyumlar, hafif ağrılar, kassal gerilimlerin duyumları gibi durumlar, hafızada sadece hafif bir iz bırakarak, çoğu kez de hiçbir iz bırakmadan zihinden geçer giderler.

İkinci şuur durumu, insan uyandığında gelir. Çalıştığımız, konuştuğumuz, kendimizi şuurlu varlık olarak düşündüğümüz, şimdi içinde bulunduğumuz bu ikinci durumu çoğu kez "uyanıklık şuuru" ya da **açık şuur** olarak adlandırırız. Fakat gerçekte bu durum, "uyanık durumda uyku" veya "izafî şuur" olarak adlandırılmalıdır. Bu ikinci

terim daha sonra açıklanacaktır.

Burada, birinci şuur durumu olan uykunun, insan uyanıp da ikinci şuur durumu geldiğinde kaybolmadığını anlamak gereklidir. Bütün rüyaları ve izlenimleriyle uyku orada kalır; sadece kişinin kendi izlenimlerine daha eieştirisel bir tavır, daha bağıntılı düşünceler, daha disipline edilmiş eylemler bu duruma eklenir ve duyum izlenimlerinin, arzuların ve duyguların, özellikle uykuda tümüyle olmayan **çelişki ya da imkânsızlık** duygusunun canlılığından ötürü, aynen yıldızların ve Ay'ın, Güneş'in parlaklığında görünmez oluşu gibi rüyalar da görünmez olur. Fakat tümüyle yerlerindedirler ve çoğu kez bütün düşüncelerimizi, duygularımızı ve eylemlerimizi bazen anın gerçek algılarından daha fazla etkilerler.

Bununla bağlantılı olarak hemen söylemeliyim ki, modern psikolojide "şuuraltı" veya "şuuraltı zihin" olarak adlandırılan şeyi kastetmiyorum. Bunlar sadece bir anlamı olmayan, herhangi gerçek bir durumu işaret etmeyen yanlış ifadeler ve terimlerdir. Bizde sürekli şuuraltı olan hiçbir şey yoktur, çünkü sürekli şuurlu olan hiçbir şey yoktur ve şuurlu zihin olmadığından dolayı, şuuraltı zihin de yoktur. Daha sonra bu yanlışın nasıl meydana geldiğini, bu yanlış terminolojinin nasıl oluştuğunu ve hemen hemen genelde nasıl kabul edildiğini göreceksiniz.

Gerçekten var olan şuur durumlarına dönelim. Birincisi, uykudur; ikincisi, uyanık durumda uyku ya da "izafi şuurculuk"tır.

Birincisi, söylediğim gibi tamamen sübjektif bir durumdur; ikincisi daha az sübjektiftir. İnsan zaten bedenini hissetmesi ve bedeninden ayrı nesneler anlamında "**ben olanla ben olmayanı ayırt eder**", bir dereceye kadar bu şeylere yönelebilir, durumlarını ve niteliklerini bilebilir. Fakat insanın bu durumda uyanık olduğu söylenemez,

çünkü çok güçlü biçimde rüyalar tarafından etkilenir ve hakikaten, gerçeklerden çok rüyalarda yaşar. İnsanların uykuda yaşadıklarını ve her şeyi uykuda yaptıklarını idrak ettiğimizde, kişilerin ve genelde insan yaşamının tüm saçmalıkları ve çelişkileri açıklanmış olur.

Bunun, birçok eski doktrinin içsel anlamı olduğunu hatırlamak faydalıdır. Kutsal Kitap Öğretileri'nde bu durum, gerektiği biçimde çok ender anlaşılmasına rağmen, **insanların uykuda yaşadıkları ve her şeyden önce uyanmaları gerektiği** belirtilmiştir. Ama insanlar bunu sözel olarak anlamışlardır.

Fakat sorun, insanın nasıl uyanabileceğidir.

İncil öğretisi uyanmayı emreder, fakat nasıl uyanılacağını söylemez.

Fakat şuurun psikolojik incelenmesi, insanın sadece, uyumakta olduğunu fark ettiği zaman, uyanma yolunda olduğunu söylemenin mümkün olduğunu gösteriyor. İlk önce uykusunu idrak etmeden, insan hiçbir zaman uyanamaz.

Uyku ve uyanık durumdaki uyku, insanın içinde yaşadığı iki şuur durumudur. Bunların yanı sıra, insan için mümkün olan iki şuur durumu vardır, fakat insan bunlara, sadece zor ve uzun bir mücadeleden sonra ulaşabilir.

Bu iki yüksek şuur durumu "kendinin şuurunda olma" ve "objektif şuurluluk" olarak adlandırılır.

Genellikle, kendimizin şuurunda olmaya sahip olduğumuzu ya da ne de olsa istediğimiz herhangi bir anda kendimizin şuurunda olabileceğimizi sanırız. Fakat gerçekte "kendinin şuurunda olma" hakkımız olmadan, **kendimize atfettiğimiz bir durumdur. "Objektif şuurluluk", hakkında hiçbir şey bilmediğimiz bir durumdur.**

Kendinin şuurunda olmak, insanın kendisine karşı objektif olduğu bir durumdur. Objektif şuurluluk ise, in-

sanın gerçek veya objektif âlemle temasa geçtiği; yani duyurlara, rüyalara ve sübjektif şuur hâllerine kapısını kapadığı bir durumdur. -

Kendinin şuurunda olmak, insanın kendisine karşı objektif olduğu bir durumdur. Objektif şuurluluk ise, insanın gerçek veya objektif âlemle temasa geçtiği; yani duyurlara, rüyalara ve sübjektif şuur hâllerine kapısını kapadığı bir durumdur.

Dört şuur durumunun bir başka tanımı, hakikatin kavranması imkânı görüş açısından yapılabilir.

İlk şuur durumunda yani uykuda, gerçek hakkında hiçbir şey bilemeyiz. Bazı gerçek algılar veya duygular bize gelse bile, rüyalarla karışır ve uyku durumunda rüyaları ve gerçeği ayırt edemeyiz.

İkinci şuur durumunda, yani uyanık durumdaki uykuda, yalnızca izafî gerçeği bilebiliriz ve bundan da izafî şuur kavramı çıkar.

Kendinin şuurunda olma olan üçüncü şuur durumunda kendimiz hakkında tüm gerçeği bilebiliriz.

Dördüncü şuur durumunda, yani objektif şuurluluk durumunda, her şey hakkındaki tüm gerçeği bilebiliyor sayılırız. "Kendinde şeyleri" ve "dünyayı olduğu gibi" inceleyebiliriz.

Bu, bizden öylesine uzaktır ki, bunun hakkında doğru biçimde düşünemeyiz bile. Objektif şuurluluğun parıltılarının bile, sadece kendinin şuurunda olma durumunun tümüyle geliştiği durumda gelebileceğini anlamaya çalışmalıyız.

Uyku durumunda izafî şuurluluğun parıltılarına sahip olabiliriz. İzafî şuur durumunda, kendinin şuurunda olma durumunun parıltılarını edinebiliriz. Fakat kendinin şuurunda olmanın sadece parıltılarına değil, daha uzun sürelerine sahip olmak istiyorsak, bunların kendi kendine

gelmeyeceğini, **iradî eyleme** ihtiyacımız olduğunu anlamalıyız. Bu, kendi kendinin şuurunda olma anlarının sıklığının ve süresinin, kişinin kendi üzerindeki denetimine bağlı olduğu anlamına gelir. Bu nedenle bu şuur ve iradenin hemen hemen bir ve aynı şey olduğu ya da mutlaka aynı şeyin farklı yönleri olduğu anlamına gelir.

Bu noktada, insanın kendisinin şuurunda olmasının geliştirilmesi yolundaki ilk engelin, buna zaten sahip olduğu ya da her nasılsa, istediği zaman elde edebileceğine dair inancı olduğu anlaşılmalıdır. Böyle bir insanı, şuurlu olmadığına ve istediği zaman şuurlu olamayacağına ikna etmek zordur. Bu özellikle zordur, çünkü doğa burada acayip bir oyun oynar.

Bir insana şuurlu olup olmadığını sorarsanız ya da şuurlu olmadığını söylerseniz, sizi işitip anladığından dolayı şuurlu olduğunu ve şuurlu olmadığını söylemenizin gü-lünç olduğu biçiminde bir cevap verecektir.

Bununla beraber, karşınızdaki kişi çok hatalı olmasına rağmen pekâlâ haklı olacaktır. Bu, doğanın hilesidir. Sorunuz veya sözünüz bir an için onu belirsizce şuurlu yaptı-ğından, haklı olacaktır. Hemen sonra şuurluluk kaybolacaktır. Fakat ne söylediğinizi ve ne cevap verdiğini hatırla-yacak ve kesinlikle kendini şuurlu sayacaktır.

Gerçekte, kendi kendinin şuurunda olmayı kazanmak uzun ve sıkı bir çalışmayı gerektirir. Uzun ve sıkı bir çalış-manın sonucu olarak, kendisine söz verilen bir şeye zaten sahip olduğunu düşünüyorsa, bir insan bu çalışmaya nasıl razı olur? Doğal olarak insan, bu çalışmaya başlamayacak ve kendinin şuurunda olma, tek oluş ya da bireysellik, sü-rekli benlik ve irade gibi bununla ilişkili olan her şeye sa-hip olmadığına ikna olana kadar, bunun gerekli olduğunu düşünmeyecektir.

Bu bizi okullar sorununa getirecektir, çünkü kendi-

sinin şuurunda olma, teklik, sürekli "benlik" ve iradenin gelişimi yöntemleri; ancak bu konuyla ilgili özel okullar tarafından verilebilir. Bu açıkça anlaşılmalıdır. İzafi şuur düzeyindeki insanlar bu yöntemleri kendi başlarına bulamazlar ve farklı kişiler için farklı olduklarından, eşit bir biçimde herkese uygulanabilir bir evrensel yöntem olmadığından, bu yöntemler kitaplarda tarif edilemez ve alelâde okullarda öğretilemezler.

Diğer bir deyişle, bu şuur durumunu değiştirmek isteyen insanların, bir okula ihtiyacı oldukları anlamına gelmektedir. Fakat, ilk önce ihtiyaçlarını fark etmelidirler. Kendi başlarına bir şeyler yapabileceklerini düşündükleri sürece, bulsalar bile okuldan yararlanamayacaklardır. Okullar yalnızca onlara ihtiyaç duyanlar ve onlara ihtiyacı olduklarını bilenler için vardır.

Okul fikri (yani var olabilen her türlü okulun incelenmesi, okul yöntemlerinin ve prensiplerinin incelenmesi), evrim fikriyle bağıntılı olan psikolojinin araştırılmasında çok önemli bir yer işgal eder. Çünkü okul olmadan, evrimleşme olmaz. Nasıl başlayacağını bilmeden, kişi başlayamaz. Başlasa bile ne devam edebilir, ne de herhangi bir şey kazanabilir.

Sahip olabileceği her şeye zaten sahip olduğu ilk yanılgısından sonra, kişinin kendi başına hiçbir şey elde edemeyeceği gelir. Bu nedenle, tek başına bir şeyler elde edebileceği ikinci yanılgısından da kurtulmalıdır.

Bu dersler bir okul veya bir okulun başlangıcı bile değildir. Bir okul daha sıkı bir çalışma gerektirir. Fakat bu derslerde, dinlemek isteyenlere, okulların nasıl çalıştığı ve nasıl bulunabileceği hakkında bazı fikirler verebilirim.

Daha önce psikolojinin iki tanımını verdim.

Önce psikolojinin insanın mümkün olan evriminin incelenmesi olduğunu, sonra da psikolojinin "**Ben**"in in-

celenmesi olduğunu söyledim.

Sadece insanın evrimini araştıran psikolojinin incelenmeye değer olduğunu söylemek istedim. **İnsanın sadece bir aşamasıyla meşgul olan, diğer aşamaları hakkında hiçbir şey bilmeyen bir psikoloji tam değildir.** Gözlem ve deney görüş açısından, yani tamamen bilimsel anlamda bile bir değeri olamaz. Alelâde psikoloji tarafından araştırılan şimdiki aşamada, gerçekte daha aşağı aşamalardan daha yüksek aşamalara götüren birçok alt bölümlerden oluşan ayrı bir çalışma yoktur. Dahası deney ve gözlem göstermektedir ki, kişinin kendiyile doğrudan bağıntılı olmayan herhangi diğer bir bilimi araştırabileceği gibi, insan, psikolojiyi araştıramaz.

Birinci olarak, insanın bundan sonraki evrim safhası, yani insanın şuur, içsel birlik, sabit ego ve irade kazanması hakkında bilebileceğimiz şeyleri ve ikinci olarak da, kendimize atfettiğimiz birçok yetenek ve güçlerin bizde mevcut olmadığının fark edilmesi demek olan kendi kendini müşahadeyle elde edebileceğimiz belli materyali biraraya getirdiğimiz zaman, psikolojinin anlamını kavramakta yeni bir güçlkle karşılaşılıyor ve yeni bir tanımın ihtiyacını duyuyoruz.

Daha önceki derslerde verilen iki tanım yetersizdir; çünkü insan kendi başına nasıl bir evrimin kendisi için mümkün olduğunu bilmiyor, şu anda nerede olduğunu bilmiyor ve evrimin daha yüksek aşamalarına ait olan özellikleri kendine atfediyor. Gerçekten, kendisinde hayalî olanla gerçek olanı ayırt edemediğinden, kendisini inceleyemiyor.

Yalan söyleme nedir?

Günlük dilde anlaşıldığı biçimiyle, yalan söyleme, gerçeği saptırma ve bazı durumlarda da gerçeği saklama veya kişilerin gerçek olarak inandıklarını saklama anlamı-

na gelir. Bu yalan söyleyiş, yaşamda çok önemli rol oynar, fakat yalan söylemenin daha kötü biçimleri vardır. İnsanlar yalan söylediklerini bilmezler. Bir önceki derste, şimdiki durumumuzda gerçeği bilemeyeceğimizi ve gerçeği ancak objektif şuurluluk durumunda bilebileceğimizi söylemiştim. O hâlde nasıl yalan söyleyebiliriz? Burada bir çelişki varmış gibi görünüyor, fakat aslında bir çelişki yoktur. Gerçeği bilemeyiz, fakat biliyormuş gibi yapabiliriz. **Ve bu, yalan söylemedir.** Yalan, tüm hayatımızı doldurur. İnsanlar, her şeyi biliyormuş gibi yaparlar: Tanrı, gelecek yaşam, evren, insanın kökeni, evrim ve her şey hakkında yalan söylerler; fakat aslında kendileri hakkında bile hiçbir şey bilmezler. Ve her zaman bir şey hakkında konuştuklarında, bilmedikleri bu şey hakkında **biliyorlarmış gibi** konuşurlar, yani **yalan söylerler**. Sonuç olarak yalanın incelenmesi, psikoloji için çok büyük bir önem kazanır.

Bu, bizi psikolojinin üçüncü tanımı olan yalanın incelenmesine götürür.

Psikoloji, özellikle, bir insanın söylediği ve kendisi hakkında düşündüğü yalanlarla ilgilidir. Bu yalanlar insanın incelenmesini çok güçleştirir. İnsan olduğu biçimiyle, gerçek bir şey değildir. İnsan bir şeyin taklididir ve çok kötü bir taklididir.

Uzak bir gezegende, dünyadan yapay çiçek örnekleri alan fakat gerçek çiçekler hakkında hiçbir şey bilmeyen bir bilim adamını hayal edin. Onun için bunları tarif etmek, biçimini, rengini ve tel, yün, pamuk, renkli kâğıt olan maddesini açıklamak ve herhangi bir biçimde bunları sınıflandırmak çok zor olacaktır.

Psikoloji, insanla olan ilişkisinde, çok benzer bir durumdadır. Gerçek insanı bilmeden, yapay insanı incelemek zorundadır.

Açıkçası, neyin gerçek, neyin hayalî olduğunu kendisi

de bilmeyen insan gibi bir varlığı incelemek kolay olamaz. Bu yüzden psikoloji insanda neyin gerçek, neyin hayalî olduğu ayrımıyla çalışmaya başlamalıdır.

İnsanı bir bütün olarak incelemek imkânsızdır, çünkü insan iki parçaya bölünmüştür: Bazı durumlarda, hemen hemen tümüyle gerçek olabilen parça ve bazı durumlarda da nerdeyse tümüyle hayalî olabilen diğer parça. Bu parçaların her ikisi de yerlerinde olmalarına ve kendilerine özgü bir anlama ve etkiye sahip olmalarına rağmen, alelâde insanların çoğunda, bu iki parça birbirine karışmıştır ve kolaylıkla ayırt edilemezler.

İncelediğimiz sistemde bu iki kısım öz (zâtiyet) ve kişilik (şahsiyet) olarak adlandırılır.

Öz, insan neyle doğuyorsa odur.

Kişilik ise, sonradan edinilenlerdir. Öz, kendisinin olandır. Kişilik, kendisinin olmayandır. Öz, kişilik kadar kolay kaybedilemez, değiştirilemez veya zarar göremez. Kişilik, neredeyse koşulların değişimiyle tamamen değişebilir; kaybolabilir ve kolaylıkla zarar görebilir.

Özün ne olduğunu tarif etmeye çalışırsam, her şeyden önce, özün insanın fiziksel ve zihinsel yapısının temeli olduğunu söylemeliyim. Örneğin, insanın biri iyi denizci, diğeri ise kötü denizci olarak doğalarıyla adlandırılırlar; birinin müziğe yeteneği vardır, diğerinin yoktur; birinin dil öğrenmeye yeteneği vardır, diğerinin yoktur. Öz budur.

Kişilik, günlük dilde "şuurlu" veya "şuursuz" olarak, bir ya da bir başka yolla öğrenilen tüm şeylerdir. Genel olarak "şuursuz öğrenme" demek, kişiliğin oluşumunda çok önemli rol oynayan taklitle öğrenme demektir. Kişilikten bağımsız olması gereken içgüdüsel fonksiyonlarda bile, genellikle birçok "edinilmiş zevkler" vardır; bunlar yapay olup, taklit ve imajinasyonla elde edilmişlerdir. Bu yapay beğeniler ve haz etmeyişler, insan yaşamında çok

önemli ve felâket getirici rol oynarlar. Doğası gereği insan, kendisi için iyi olanı sevmeli, kötü olanı sevmemelidir. Fakat bu durum, sadece öz, kişiliğe hâkim olduğu sürece böyledir. Diğer bir deyişle insan sağlıklı ve normalden, öz kişiliğe hâkim olmalıdır. Kişilik, öze hâkim olmaya başladığında ve insan daha az sağlıklı olduğunda, kendisi için kötü olanı sevmeye, iyi olanı sevmemeye başlar.

Bu durum, özün ve kişiliğin karşılıklı ilişkilerinde, yanlış olabilen şeyle bağlantılıdır.

Normalde, öz, kişiliğe hâkim olmalıdır ve bu durumda kişilik çok yararlı olabilir. Fakat eğer kişilik öze hâkim olursa, bu birçok türden yanlış sonuçlar doğurabilir.

Kişiliğin de insan için gerekli olduğunun, insanın, kişisiz olarak, sadece öze yaşayamayacağının anlaşılması gerekir. Fakat öz ve kişilik paralel olarak gelişmelidir ve biri diğerinden daha fazla gelişmemelidir.

Kişiliği aşan öz örnekleri, eğitilmemiş insanlar arasında görülebilir. Bu basit insanlar çok iyi hatta zeki olabilirler, fakat daha gelişmiş kişiliklere sahip olanlarla aynı yolda gelişme yeteğinden yoksundurlar. Özü aşan kişilik örnekleri, çoğu kez kültürlü insanlar arasında bulunur ve böyle durumlarda öz yarı büyümüş veya yarı gelişmiş durumda kalır.

Bu, kişiliğin çabuk ve erken gelişmesiyle, özün gelişmesinin çok erken bir yaşta durabileceği, anlamına gelir ve sonuç olarak dış görünüşleriyle oldukça yetişkin, fakat özlere on ya da on iki yaşında kalmış erkekler ve kadınlar görürüz.

Modern yaşamda özün bu yetersiz gelişimini büyük ölçüde destekleyen birçok koşullar vardır. Örneğin, spora, özellikle oyunlara aşırı düşkünlük, etkili bir biçimde özün gelişmesini, bazen de daha sonra hiçbir zaman yeniden düzelemeyecek şekilde, erken bir yaşta durdurur.

Bu, özün yalnızca fiziksel bünyeyle bağlantılı olarak görülemeyeceğini gösterir. Daha açık bir biçimde özün ne anlama geldiğini açıklamak için tekrar fonksiyonların incelenmesine dönmeliyim.

Son derste, insanın incelenmesinin, zihinsel, duygusal, hareketsel ve içgüdüsel olan fonksiyonların incelenmesiyle başladığını söylemiştim. Alelâde psikolojiden ve düşünceden; zihinsel fonksiyonların, düşüncelerin ve benzerlerinin, "**zihin**", "**akıl**" veya "**beyin**" olarak adlandırdığımız belirli bir **merkez** tarafından kontrol edildiğini veya üretilildiğini biliyoruz. Ve bu oldukça doğrudur. Yalnız, bütünüyle haklı olabilmek için diğer fonksiyonların da her birinin kendi zihni veya merkezi tarafından kontrol edildiğini anlamalıyız. Böylece sistemin görüş açısından, alelâde eylemlerimizi; zihinsel, duygusal, hareketsel ve içgüdüsel eylemlerimizi kontrol eden dört zihin veya merkez vardır. Bunları merkezler olarak adlandıracğıız. Her merkez diğerlerinden bağımsızdır; kendi faaliyetine, kendi güç alanına ve kendi gelişme yollarına sahiptir.

Merkezlerin yapısı, yetenekleri, güçlü tarafları ve eksiklikleri öze aittir. Bir merkezin edindiğı her şey olan içerikleri kişiliğe aittir. Merkezlerin içerikleri daha sonra açıklanacaktır.

Daha önce de söylediğim gibi, insanın gelişimi için, öz kadar, eşit bir biçimde kişilik de gereklidir. Ne var ki, bunlar kendi yerlerinde kalmalıdır. Bu zorlukla mümkündür. Çünkü kişilik kendi hakkında yanlış fikirlerle doludur. Doğru yerinde kalmayı arzu etmez, çünkü doğru yeri ikincil ve bağımlıdır. Kendi hakkında gerçeğı bilmek istemez, çünkü gerçeğı bilmek, hatalı hâkim durumunu terk etmek ve haklı bir biçimde ait olduğı ikincil durumu işgal etme anlamına gelecektir.

Özün ve kişiliğin yanlış, izafî durumları, insanın şim-

diki ahenksiz durumunu belirliyor. Ve bu ahenksiz durumdan kurtulmanın tek yolu kendini tanımadır.

Kendimi tanıma: Bu, eski psikolojik okulların ilk ilkesi ve isteğiydi. Bu kelimeleri hâlâ hatırlıyoruz, fakat bunlar artık anlamlarını kaybettiler. **Kendimizi tanımanın**, özelliklerimizi, arzularımızı, zevklerimizi, yeteneklerimizi ve niyetlerimizi tanıma olduğunu sanırsınız; halbuki, gerçekte bu kendimizi makine olarak tanıma anlamına gelir. Makine-insanın **yapısını, bölümlerini, değişik bölümlerinin fonksiyonlarını, çalışmalarını yöneten koşulları** tanımak demektir bu. Genel olarak, herhangi bir makineyi incelemeden onu tanıyamayız. Kendimizle ilişkili olarak bunu hatırlamalı ve bir makine olarak kendi makinemizi incelemeliyiz. Bu inceleme aracı, **kendi kendini gözlemlemedir**. Başka bir yol yoktur ve hiç kimse bizim için bu çalışmayı yapamaz. Bunu kendimiz yapmalıyız. Fakat bundan önce nasıl gözlem yapılacağını öğrenmeliyiz. Gözlemin teknik tarafını anlamamız gerektiğini kastediyorum. Farklı **fonksiyonları gözlemlemenin** ve onlar arasında ayırım yapmanın gerekli olduğunu bilmeliyiz. Aynı zamanda **değişik şuur durumlarını, uykumuzu ve bizdeki birçok değişik "Ben"leri** de hatırlamalıyız.

Böyle gözlemler, kısa zamanda sonuç verir. İlk önce insan kendinde bulduğu her şeyi tarafsızca gözlemleyemediğini fark edecektir. Bazı şeyler onu memnun edebilir, diğer bazı şeyler ise onu sıkacak, kızdıracak ve hatta korkutacaktır. Başka türlü de olamaz. İnsan kendisini uzak bir yıldız veya ilginç bir fosil gibi inceleyemez. Oldukça doğal bir biçimde kendisinde gelişimine yardımcı olan şeyleri sevecek, gelişimini daha güçleştiren ve hatta imkânsızlaştıran şeyleri ise sevmeyecektir. Bu, kendisini gözlemlemeye başladığı çok kısa bir süre sonra, kendindeki faydalı ve zararlı özellikleri ayırt etmeye başlayacağı anlamına ge-

lir. Bu yararlı ve zararlı olan şeyler, mümkün olabilen kendini tanıma, uyanma ve gelişme görüşü açısından dır. Kendisinin şuurlu olabilecek taraflarını, olamayacak taraflarını ve ortadan kaldırılması gereken yönlerini görecektir. Kendini gözlemlerken, kendini incelemenin, mümkün evrimine doğru ilk adım olduğunu her zaman hatırlamalıdır.

Şimdi, insanın kendisinde bulduğu bu zararlı özelliklerin neler olduğunu görmeliyiz.

Genel olarak konuşulduğunda, bunların tümü mekanik olaylardır. İlki, daha önce de söylenildiği gibi **yalan söylemedir**. Yalan söyleme, mekanik yaşamda kaçınılmazdır. Bundan hiç kimse kaçamaz. Yalan söylemeden uzak olduğunu kişi ne kadar düşünürse, o kadar fazla yalanın içindedir. Yaşam olduğu biçimiyle, yalan söyleme olmadan var olamaz. Fakat psikolojik yönden, yalanın farklı bir anlamı vardır. **Yalan, biliyormuş gibi veya bilebilecekmış gibi, kişinin bilmediği ve hatta bilemeyeceği şeyler hakkında konuşması anlamına gelir.**

Herhangi bir ahlâksal görüş açısından konuşmadığımızı anlamalısınız. Henüz, kendi başına neyin iyi olup, neyin kötü olduğu sorunlarına gelmedik, sadece kendi kendini incelemeye ve kendini geliştirmeye neyin yararlı, neyin zararlı olduğu pratik görüş açısından konuşuyorum.

Bu yolla başlayarak insan, kısa zamanda kendisindeki zararlı tezahürlerin belirtilerini keşfetmeyi öğrenir. **Bir tezahürü ne kadar kontrol edebilirse, o kadar az zararlı olabileceğini keşfeder.** Ne kadar az kontrol edebilirse, yani ne kadar çok mekanikse, o kadar fazla zararlı olabilir.

İnsan bunu anladığı zaman, ahlâksal temeller üzerine değil, fakat yalanını kontrol edemediği, yalanın onu ve diğer işlevlerini kontrol ettiği temeline dayanarak, yalan söylemekten korkar.

Kişinin kendinde bulduğu ikinci tehlikeli özellik, ima-

jinasyondur. Kendini gözlemlemeye başlamasından kısa bir süre sonra, gözleme olan başlıca engelin imajinasyon olduğu sonucuna varır. Bir şeyi gözlemlemeyi arzu eder, fakat bunun yerine, aynı konu üzerine kendinde imajinasyon başlar ve gözlemi unuttur. Bir süre sonra, insanların imajinasyon sözcüğüne yaratıcı ve seçici yetenek anlamında oldukça yapay ve hak etmediği bir anlam yüklediklerini fark eder. İmajinasyonun yok edici bir yetenek olduğunu, onu hiçbir zaman kontrol edemeyeceğini ve kendisini daha şuurulu kararlarından ayıracak daima gitmeye hiç niyetinin olmadığı başka bir yöne doğru sürüklediğini fark eder. İmajinasyon hemen hemen yalan söyleme kadar kötüdür; gerçekten kendine yalan söylemez. İnsan kendisini memnun etmek için bir şey tahayyül etmeye başlar ve kısa bir süre sonra hayal ettiği şeye ya da en azından onun bir kısmına inanmaya başlar.

Dahası, belki bundan daha da önce kişi, negatif duyguların ifadesi biçiminde çok tehlikeli etkileri bulur. Negatif duygular, bütün şiddet ya da üzüntü duyguları anlamına gelir. Örneğin kendine acıma, kızgınlık, şüphe, korku, tâciz olma, sıkıntı, güvensizlik, kıskançlık gibi... Çoğunlukla kişi negatif duyguların bu ifade edilmesini oldukça doğal, hatta gerekli bulur. İnsanlar çoğu kez bunu "samimiyet" olarak adlandırırlar. Elbetteki bunun samimiyetle hiçbir ilgisi yoktur. Bunlar yalnızca bir zayıflık, kötü huy ve üzüntülerini kendinde tutamama belirtisidir. Buna karşı koymaya çalıştığı zaman insan bunun farkına varır. Ve bununla bir başka ders öğrenir. Mekanik tezahürlerle ilişkili olarak bunları gözlemlemenin yeterli olmadığını, bunlara karşı koymanın gerekli olduğunu kişi fark eder. Çünkü insan karşı koymadan bunları gözlemleyemez. Öyle çabuk, öyle alışılmış ve fark edilmez şekilde meydana gelirler ki, bunlara engel yaratmak için kişi yeterli çabada bu-

lunmazsa, bunları fark edemez.

Negatif duyguların ifadesinden sonra kişi, kendisinde veya diğer insanlarda bir başka ilginç mekanik özelliği fark eder: Bu, **konuşmadır**. Kendi başına ele alındığında konuşmada bir zarar yoktur. Fakat özellikle bunu en az fark eden bazı insanlarda, gerçekten kötü bir huy olur. Çalışırken, seyahat ederken hatta uyurken bile oldukları her yerde sürekli konuşurlar. Konuşacak biri varsa, bu kişiyle konuşmaktan hiçbir zaman vazgeçmezler, eğer kimse yoksa kendi kendilerine konuşurlar.

Bu da sadece gözlemlemekle kalmamalı, buna mümkün olduğu kadar karşı koyulmalıdır. Karşı konulamayan bir konuşmayla, kişi hiçbir şey gözlemleyemez ve kişinin gözlemlerinin bütün sonuçları konuşmada hemen buhar olup gidecektir.

Kişinin yalan söyleme, imajinasyon, negatif duyguların ifadesi ve gereksiz konuşma şeklindeki bu dört tezahürü gözlemlemede sahip olduğu güçlükler, insana tamamıyla mekanikliğini ve hatta yardım ve yeni bir bilgi olmadan bu mekanikliğe karşı mücadele etmenin inkânsızlığını gösterecektir. Bir insan belirli bir bilgi almış olsa dahi, bunu kullanmayı ve kendini gözlemlemeyi unuttur; diğer bir deyişle, tekrar uykuya dalar ve her zaman uyandırılması gerekir.

Bu "**uykuya dalmanın**", alelâde psikolojide bilinmeyen ya da en azından kayıtlı edilmemiş ve adlandırılmamış belirli kesin özellikleri vardır. Bu özellikler, özel çalışma gerektirir. Bu özellikler iki tanedir. Birincisi, **eşkoşma** olarak adlandırılır. "**Özdeşleşme**" veya "**eşolma**", insanın hayatının yarısından fazlasını geçirdiği tuhaf bir durumdur. Kendisini her şeyle; söyledikleriyle, duyduklarıyla, inandıklarıyla, inanmadıklarıyla, arzu ettikleriyle, arzu etmedikleriyle, kendisini çeken ve iten şeylerle eşkoşar.

Her şey onu yutar ve kendisini yutmuş olan fikir, duygu veya nesneden kendisini ayıramaz. Bu, insanın eşkoşma durumunda, eşkoştığı nesneye tarafsız olarak bakamayacağı anlamına gelir. İnsanın eşkoşmadığı en küçük şeyi bile bulmak çok zordur. Aynı zamanda, eşkoşma durumunda insanın mekanik tepkileri üzerinde, diğer başka bir zamandan daha da az kontrolü vardır. Yalan söyleme, imajinasyon, negatif duyguların ifadesi ve sürekli konuşma eşkoşmayı gerektirir. Eşkoşma olmadan var olamazlar. İnsan eşkoşmaktan kurtulabilseydi, birçok yararsız ve aptalca tezahürlerden de kurtulabilirdi.

Eşkoşma, anlamı, nedenleri ve sonuçları, ilk derste bahsedilen Philokalia'da çok iyi tarif edilmiştir. Fakat bu anlayışın hiçbir izi modern psikolojide bulunamaz. Bu oldukça unutulmuş "bir psikolojik keşiftir".

Eşkoşmaya yakın olan ikinci uyku doğuran durum da kale almadır. Gerçekte "kale alma" kişilerle eşkoşmadır. İnsanın sürekli bir biçimde, diğer insanların, kendisi hakkında ne düşündüklerini, iyi taraflarını görüp görmediklerini, yeterince kendisine hayran olup olmadıkları konusunda üzüldüğü bir durumdur. Kale alma herkesin yaşamında çok önemli bir rol oynar, fakat bazı insanlarda bir saplantı hâlini alır. Bütün yaşamları üzüntü, şüphe, güvensizlik olan önemsemelerle doludur ve başka bir şey için geriye hiçbir şey kalmaz.

"Aşağılık kompleksi" miti ve diğer kompleksler, belirsiz bir biçimde gerçekleştirilen fakat anlaşılamayan "eşkoşma" ve "önemseme (kale alma)" olayları tarafından yaratılırlar.

Hem "eşkoşma", hem de "önemseme", en ciddi biçimde gözlemlenmelidir. Sadece onlar hakkındaki tam bilgimiz onları azaltır. Kişi bunları kendinde göremiyorsa, kolaylıkla başkalarında görebilir. Fakat insan hiçbir şekilde

diğerlerinden ayrı olmadığını hatırlamalıdır. Bu anlamda herkes eşittir.

Şimdi daha önce söylenenlere dönerek, insanın gelişmesinin nasıl başlayacağını ve hangi biçimde kendini incelemenin bu başlayışa yardımcı olabileceğini, daha açık bir şekilde anlamaya çalışmalıyız.

En başta dilimizdeki bir güçlüğü rastlıyoruz. Örneğin, evrimsel görüş açısından, insan hakkında konuşmak istiyoruz. Fakat ailede dilde "insan" sözcüğü herhangi bir değişikliği veya derecelendirmeyi kabul etmez. Hiçbir zaman şuurlu olmayan ve bundan kuşku duymayan insan, şuurlu olmak için mücadele eden insan, bütünüyle şuurlu olan insan: tüm bunların hepsi bizim dilimiz için aynıdır. Her durumda, her zaman "insan", insandır. Bu güçlükten kurtulmak ve yeni fikirlerini sınıflandırmada öğrenciye yardımcı olmak için, sistem, insanı **yedi kategoriye** ayırır.

İlk üç kategori, pratikte aynı seviyededir:

1 no'lu insan: Bu insanda, hareketssel ya da içgüdüsel merkezler zihinsel ve duygusal merkezlerden daha üstündür, yani fiziksel insandır.

2 no'lu insan: Duygusal merkezin, zihinsel, hareketssel ve içgüdüsel merkezden daha üstün olduğu insandır. Duygusal insandır.

3 no'lu insan: Zihinsel merkezin, duygusal, hareketssel ve içgüdüsel merkezden daha üstün olduğu insandır. Zihinsel (entelektüel) insandır.

Günlük yaşamda, sadece bu üç kategoriden insanlarla karşılaşırız. Her birimiz ve tanıdığımız herkes ya 1 no'lu insandır, ya 2 no'lu insandır ya da 3 no'lu insandır. İnsanın daha yüksek kategorileri de vardır, fakat insanlar bu yüksek kategorilere ait olarak doğmazlar. Hepsi 1 no'lu, 2 no'lu, 3 no'lu insanlar olarak doğar ve daha yüksek kategorilere sadece ekoller aracılığıyla ulaşabilirler.

4 no'lu insan: Bu hâliyle doğmaz. O, bir ekol kültürünün ürünüdür. 4 no'lu insan, kendisi hakkındaki bilgisiyle, bulunduğu konum hakkındaki anlayışıyla ve teknik olarak ifade etmek gerekirse, sabit bir çekim merkezi kazanmış olmasıyla 1, 2, 3 no'lu insanlardan ayrılır. Sabit bir çekim merkezinin kazanılması demek; birlik, şuurculuk, sabit "Ben" ve irade kazanma fikrinin, yani gelişme fikrinin, o kimse için diğer ilgili alanlarından daha önemli hâle gelmiş olması demektir.

4 no'lu insanın diğer bir özelliği, onun fonksiyonlarının ve merkezlerinin daha dengeli olmasıdır. Öyle ki, bunlar, ekol disiplin ve metotlarına göre, kendi üzerinde çalışmadan dengelenemezler.

5 no'lu insan: Teklik ve kendi kendinin şuurunda olmayı edinmiş bir insandır. Alelâde insanlardan farklıdır. çünkü onda yüksek merkezlerden biri zaten çalışır ve 1, 2, 3 no'lu alelâde insanların sahip olmadığı birçok işlevlere ve güçlere sahiptir.

6 no'lu insan: Objektif şuurcululuğa ulaşmış bir insandır. Onda, bir başka yüksek merkez çalışır. Alelâde insanın anlayışının dışında, daha birçok yeni yeteneklere ve güçlere sahiptir.

7 no'lu insan: Bir insanın elde edebileceği her şeyi edinmiş bir insandır. Sürekli bir "Ben"e ve özgür iradeye sahiptir. Kendisindeki bütün şuur durumlarını kontrol edebilir ve zaten edinmiş olduğu hiçbir şeyi kaybetmez. Bir başka tanıma göre, güneş sisteminin sınırları içinde ölümsüzdür.

İnsanın yedi kategoriye ayrılışını anlamak çok önemlidir, çünkü insan faaliyetini incelemenin tüm mümkün yollarında, bu ayrımın birçok uygulaması vardır. Bunu anlayanların eline, bunlar olmadan tanımlanması imkânsız tezahürlerin tanımlanması için, çok güçlü ve çok hassas bir

âlet ya da vasıta verir.

Örneğin, din, sanat, bilim ve felsefe genel kavramlarını ele alın. Dinle başlayacak olursak, fetişizmin hemen hemen tüm biçimlerinin 1 no'lu insanın dini olması gerektiğini görürüz. Bu **biçimlerin nasıl adlandırıldıkları da önemli değildir**. Duygusal, duyarlı insanın dini, yani 2 no'lu insanın dini, bazen **fanatiklik, hoşgörüsüzlüğün en kaba biçimleri** ve inançları değişik olanların işkence edilmesine dönüşür. 3 no'lu insanın dini herhangi başka bir şeyden daha önemli olan, sözcükler, biçimler, âyinler hakkında tartışmalarla dolu teorik ve skolâstik bir dindir. 4 no'lu insanın dini, kendini geliştirmeye çalışanın dinidir. 5 no'lu insanın dini, tekliğe ulaşmış olanın dinidir. Bu insan 1, 2, 3 no'lu insanların ne görebileceği, ne de bilebileceği birçok şeyi görebilir ve bilebilir. 6 no'lu ve 7 no'lu insanların her ikisinin de dinleri hakkında hiçbir şey bilemeyiz.

Aynı ayırım, sanat, bilim ve felsefe için de geçerlidir. 1 no'lu insanın sanatı, 2 no'lu insanın sanatı, 3 no'lu insanın sanatı; 1 no'lu insanın bilimi, 2 no'lu insanın bilimi, 3 no'lu insanın bilimi, 4 no'lu insanın bilimi ve benzerleri olmalıdır. Kendiniz, bunlarla ilgili örnekler bulmaya çalışmalısınız.

Kavramların genişlemesi birçok problemlerimize doğru çözümler bulma imkânımızı büyük ölçüde arttırır.

Bu; aslında birleşik olan değişik kategorilerin fikirlerini bizim için birleştirecek ve gerçekte değişik olan görünürdeki aynı kategorileri bölecek **yeni bir dili** inceleme imkânını sistemin bize vereceği anlamına gelir. İnsan sözcüğünün 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 no'lu insanlar biçiminde yedi sözcüğe ayrılması, bu yeni dilin bir örneğidir. Bu bize psikolojinin, **yeni bir dilin incelenmesi** olarak dördüncü tanımını verir. Bu yeni dil, insanların bazen bulmaya veya icat etmeye çalıştıkları **evrensel bir dildir**.

İNSANIN BİLİNMEYEN PSİKOLOJİSİ

"Evrensel bir dil ve felsefî dil" ifadeleri, mecazî anlamda alınmamalıdır. Matematiksel sembollerin evrensel olduğu gibi, aynı anlamda olmak üzere dil de evrenseldir. Bunun yanı sıra, bu dil insanların düşündükleri her şeyi içerir. Bu dilin açıklanmış birkaç sözcüğü bile size, var olan bilimsel veya felsefî terminolojileri ve adlandırmaları kullanan alelâde bir dilden daha kesin ve doğru düşünme ve konuşma imkânı sağlar.

ÜÇÜNCÜ DERS

İnsanın makine olduğu fikri, yeni bir fikir değildir. Gerçekte, mümkün olabilen tek bilimsel görüştür; yani deney ve gözleme dayalı bir görüştür. İnsanın mekanikliğinin çok iyi bir tanımı, 19. yüzyılın ikinci yarısında **psikofizyolojide** verilmiştir. İnsan, dış etkiler almadan herhangi bir harekette bulunamayan bir varlık sayılmıştır. O zaman bilim adamları, insanın doğuştan bütün dış ve iç etkilerden yoksun bırakılması mümkün olsaydı ve hâlâ canlı tutulabilseydi, **en küçük hareketi bile yapamayacağını** ileri sürmüşlerdi.

Elbette, böyle bir deney bir hayvanla bile imkânsızdır. Çünkü yaşamı sürdürme süreci; nefes alma, yeme ve benzerleri, önce farklı tepkisel hareketleri başlatacak ve sonra hareket merkezini uyaracak, her türlü etkiyi doğuracaktır.

Fakat bu fikir ilginçtir, çünkü makinenin faaliyetinin dış etkilere dayandığını, bu etkilere olan tepkilerle faaliyetini başlattığını açıkça göstermektedir.

Makinedeki merkezler, kendi türündeki her bir etkiyi almak ve bunlara uygun bir biçimde tepkide bulunmak için mükemmel biçimde ayarlanır. Merkezler doğru çalıştığında makinenin çalışmasını ayarlamak; bunları incelemek ve hatta yönlendirmek kadar, makineyle ilgili gelecekteki birçok olayı ve tepkileri önceden görmek mümkündür.

Fakat, maalesef merkezler sağlıklı ve normal olarak adlandırılan insanda bile çok ender olarak, gerektiği bi-

çimde çalışır.

Bunun nedeni, merkezlerin belirli bir yolla birbirlerinin yerlerini alabilecek tarzda yapılmış olmalarıdır. Doğanın orijinal plânında bunun amacı şüphesiz, merkezlerin çalışmasını sürekli kılmak ve makinenin çalışmasına olabilecek mümkün müdahalelere karşı koruyucu bir önlem yaratmaktır; çünkü bazı durumlarda, bir müdahale ölümcül olabilirdi.

Fakat merkezlerin birbirleri için çalışma kapasitesi, eğitilmemiş ve gelişmemiş bir makinede (bizim makinelerimiz gibi) aşırılaşır ve sonuç olarak makine, her merkez kendi asıl çalışmasını yapacak biçimde çok ender çalışır. Neredeyse her dakika bir merkez kendi çalışmasını bırakır, bir başka merkezin çalışmasını yapmaya çalışır, bu başka merkez de buna karşılık olarak, bir üçüncü merkezin çalışmasını yapmaya çalışır.

Merkezlerin belirli bir dereceye kadar birbirlerinin yerini alabileceklerini söyledim, fakat tamamen alamazlar ve kaçınılmaz olarak böyle durumlarda daha az etkin biçimde çalışırlar. Örneğin, hareket merkezi, bir noktaya kadar zihnin merkezinin çalışmasını taklit edebilir, fakat sadece, örneğin rüyalarda ve gündüz rüyalarında (hülyalarda) olduğu gibi, çok belirsiz ve bağlantısız düşünceler üretir. Bunun karşılığında, zihnin merkezi, hareket merkezi için çalışabilir. Örneğin, yazacağınız her harfi ve nasıl yazacağınızı düşünerek yazmaya çalışın. Ellerinizin veya bacaklarınızın yardımsız olarak yapabileceği bir şeyi yapmak için zihnini kullanmaya çalışarak, bu türden deneyler yapabilirsiniz. Örneğin, her harekete dikkat ederek merdivenden aşağıya inin ya da her küçük hareketi zihninizle hesaplayarak, ellerinizle alışageldiğiniz bir işi yapın. Çalışmanın ne kadar daha güç olduğunu, ne kadar daha yavaş olduğunu ve zihnin merkezinin, hareket merkezinden ne kadar daha

beceriksiz olduğunu hemen göreceksiniz. Bunu aynı zamanda yeni türden bir hareketi öğrendiğiniz zaman da görebilirsiniz; farz edelim ki, daktilo kullanmayı öğreniyorsunuz veya herhangi bir türde yeni fiziksel bir işi öğreniyorsunuz veya tüfek kullanmayı öğrenen bir askeri ele alın. Bir süre için bütün hareketleriniz (ya da hareketleri) zihin merkezine bağımlı olacaktır, sadece bir süre sonra hareket merkezine geçecektir.

Herkes, hareketlerin alışkanlık olduğu, bütün ayarlamaların otomatikleştiği ve her zaman her hareketi düşünmek ve hesaplamak gereğinin olmadığı zamanki rahatı bilir. Bu, hareketin normal durumda ait olduğu hareket merkezine geçtiği anlamına gelir.

İçgüdü merkezi, duygu merkezi için çalışabilir ve duygu merkezi de ara sıra bütün diğer merkezler için çalışabilir. Bazı durumlarda, zihin merkezi nefes alma esnasındaki göğüs hareketi gibi görülebilir, hareketlerle bağıntılı kısmın ve içgüdü merkezinin sadece çok küçük bir bölümünün işini yapabilmesine rağmen, zihin merkezi bazen içgüdü merkezi için çalışmak zorundadır. Bazen yoginin nefes alışı olarak tanımlanan ve yetenekli, deneyimli bir öğretmenin tavsiyesi, gözlemi olmadan hiçbir zaman denenmemesi gereken yapay nefes alıp verme örneğinde olduğu gibi, içgüdü merkezinin işlevlerine karışmak çok tehlikelidir.

Merkezlerin yanlış çalışmasına döndüğümüzde, bunun tüm pratik yaşamımızı doldurduğunu söylemeliyim. Sönük izlenimlerimiz, belirsiz izlenimlerimiz, izlenim eksikliklerimiz, birçok şeyi yavaş anlayışımız, çoğu kez eşkoşmamız, kale almamız, hatta yalan söylememiz; tüm bunlar, merkezlerin yanlış çalışmasına dayanır.

Merkezlerin yanlış çalışması fikri, alelâde düşüncemize ve dilimize girmez ve bize ne kadar çok zarar verdiğini,

bu biçimde ne kadar çok gereksiz enerji harcadığımızı ve merkezlerin bu yanlış çalışmasının bizleri sürüklediği zorlukları fark etmeyiz.

Makinemizin yanlış çalışması hakkındaki yetersiz anlayış, genellikle tek olduğumuz yanlış düşüncesiyle ilişkilidir. Kendimizin ne kadar bölünmüş olduğunu anladığımızda, biz bilmeden kendimizin bir bölümünün, bir başka bölüm yerine çalıştığı gerçeğinde yatan tehlikeyi fark etmeye başlarız.

Kendi kendini inceleme ve gözlemleme yolunda, sadece merkezlerin doğru çalışmasını incelemek ve gözlemlemek gerekir. Yanlış çalışmanın tüm türlerini ve belirli bireylere ait yanlış çalışmanın belirli özelliklerini bilmek gereklidir. Kişinin kusurlarını ve hatalı özelliklerini bilmeden kendini tanıması imkânsızdır. Herkese ait olan genel kusurların yanı sıra, her birimizin sadece kendisine ait başlıca kusurları vardır ve bunlar da zamanında incelenmelidir.

Başlangıçta; insanın dış etkilerle harekete geçen bir makine olduğu fikrinin gerçekten doğru ve bilimsel bir fikir olduğunu belirtmiştim.

Bilimin bilmediği şunlardır:

1. Makine insan, standardına uygun çalışmamaktadır; ve gerçekte normal standardının çok altında çalışmaktadır. Yani, tüm güçleriyle ve bölümleriyle faaliyet göstermemektedir.

2. Birçok engellere rağmen, farklı alıcı güçlere ve faaliyetlere sahip standartları kendisi için geliştirebilir ve yaratabilir.

Şimdi, gelişme için gerekli koşullardan söz edeceğim; çünkü, gelişme mümkün olmasına rağmen, aynı zamanda bunun çok ender olduğu, çok sayıda iç ve dış koşul gerektirdiği hatırlanmalıdır.

Bu koşullar nelerdir?

Bu koşulların ilki, insanın durumunu, güçlerini ve imkânlarını hatırlaması, şimdiki durumundan kurtulması için ya çok güçlü bir isteğe sahip olması ya da **değişimle gelmesi gereken yeni ve bilinmeyen bir durum için çok büyük bir ilgiye sahip olması gerektiğidir**. Kısaca söylersek, ya kuvvetli bir biçimde şimdiki durumunu reddediyor olmalı ya da ulaşılabilecek gelecekteki durum tarafından çekiliyor olmalıdır.

Bundan başka, kişinin belirli bir hazırlığı olmalıdır. Kişi, kendisine anlatılanı anlayabilmelidir.

Aynı zamanda, dışarıda da uygun koşullar içinde olmalıdır. İnceleme için yeterli serbest zamanı olmalı ve incelemeyi mümkün kılacak koşullarda yaşamalıdır.

Gerekli olan tüm koşulları saymak imkânsızdır. Fakat bu koşullar diğer şeylerin arasında bir ekolü de içerir. Ekol, belirli bir ülkede bu ekolün var olabileceği sosyal ve politik koşulları da belirtir, çünkü rastgele koşullar içinde yaşayamaz ve az ya da çok düzenli bir yaşam, belirli seviyede bir kültür, **kişisel özgürlük** bir ekolün varolması için gereklidir. Zamanımız bu açıdan özellikle güçtür. Doğu'daki ekoller çabuk bir biçimde kayboluyorlar. Birçok ülkede ekol kurmak kesinlikle imkânsızdır.

"Evrenin Yeni Modeli" adlı kitabımda bu konuyla ilgili "Manu Kanunları"ndan bazı satırlar aldım.

Bir snataka (ev sahibi) için kurallar:

61. Ne sutralar tarafından yönetilen, ne dinsizler tarafından iskân edilen ne de ayrılıkçı fikirleri olan kişiler tarafından fethedilen ya da düşük kastların insanların bol olduğu bir ülkede yaşamamalıdır.

79. Ne toplum dışında bırakılanların, ne insanların en düşüğü olan Kandalasların, ne Pukkaseslerin, ne budalaların, ne kibirli insanların, ne düşük sınıftan insanların, ne de Antyavasayins (mezar kazıcıları) dostu olmamalıdır.

Bölüm VIII

22. Coğunlukla sutralar tarafından iskân edilmiş, tanrısız insanlarla dolu ve ikinci kez doğmuş kişilerden yoksun bir krallık, açlık ve hastalığa uğrayarak bütünüyle yok olacaktır.

Manu Kanunları'nın bu fikirleri çok ilginçtir çünkü, bize farklı siyasal ve sosyal koşullar üzerinde, **ekol çalışması görüşü** açısından bir yargıda bulunabilmemizi sağlayan bir temel vermektedir. Taraftarları bu koşulların ilerletici olduğunu iddia etmelerine ve hatta akli zayıf kişileri aldatmayı başarabilmelerine rağmen bu kanunlar hangi koşulların gerçekten ilerletici ve hangilerinin sadece bütün gerçek değerlerin yıkımını getirdiklerini görmemize yardımcı olmaktadır.

Fakat dış koşullar bize bağımlı değildir. Belirli bir dereceye kadar, bazen de büyük bir zorlukla yaşamayı tercih ettiğimiz ülkeyi seçebiliriz, fakat yüzyılın istediğimiz dönemini seçemeyiz; kaderin bizi yerleştirdiği dönemde ne istediğimizi bulmaya çalışmalıyız.

Bu nedenle, gelişim için hazırlığın başlangıcı bile sadece ender olarak hepsi biraraya gelen iç ve dış koşulların bir bileşimine ihtiyaç duyacaktır.

Fakat, aynı zamanda; en azından iç koşulların ilgili olduğu kadarıyla, insanın bütünüyle rastlantı (kaza) yasasına bırakılmadığını anlamalıyız. Eğer ilgi duyarsa ve şanslıysa onun için düzenlenmiş ve yolunu bulabileceği birçok ışıklar vardır. İmkânları o kadar azdır ki, şans unsuru da hariçte bırakılamaz.

Şimdi şu soruya cevap vermeye çalışalım: İnsana yeni bilgi edinmeyi arzulatan ve kendisinin değişmesini isteyen nedir?

İnsan yaşa- da iki türlü tesir altında yaşar. Bu çok iyi anlaşılmalıdır ve iki tesir türü arasındaki fark çok açık

olmalıdır.

Birinci tür tesirler: Yaşamın kendisi tarafından yaratılan ilgiler ve çekici şeylerden oluşur: İnsanın sağlık, emniyet, zenginlik, zevkler, eğlenceler, güvenlik, kibir, kendini seyme, ün gibi ilgileri...

İkinci tür tesirler: Yaşam içerisinde yaratılmayan, fakat orijinal olarak ekollerden gelen fikirlerin uyandırdığı, farklı düzendeki ilgilerden oluşur. Bu tesirler insana direkt biçimde ulaşmaz. Her zaman birinci türdeki tesirlerle karışık olarak ve genelde başlangıçtaki durumlarına çok az benzeyen bu tesirler, yaşamın genel döngüsü içine atılırlar, birçok farklı zihinlerden geçerek insana felsefe, bilim, din aracılığıyla ulaşırlar.

Birçok durumda insanlar, ikinci türdeki tesirlerin değişik kaynağını fark etmezler ve çoğu kez bunları birinci türdeki tesirlerle aynı kaynağa sahip olarak açıklarlar.

İnsan bu iki tür tesirin varlığını bilmemesine rağmen, bunların her ikisi de ona etkide bulunmakta ve kendisi de, o ya da bu şekilde onlara tepkide bulunmaktadır.

İnsan, birinci türdeki tesirlerin biri veya bazılarıyla, daha çok eşkoşar ve ikinci türden tesirleri hiç duymaz. Veyahut ikinci türden tesirleri biri ya da bir başkası tarafından cezbedilebilir ve etkilenebilir. Her iki durumda, sonuç farklıdır.

Birinci türden tesirleri A tesirleri, ikinci türden tesirleri B tesirleri olarak adlandıracaktır.

Bir insan tamamen A tesirlerinin veya belirli bir A tesirinin etkisi altındaysa ve B tesirlerine çok ilgisizse, onda hiçbir değişim olmaz. Gelişim imkânı, yaşamının her yılıyla birlikte azalır ve belirli bir yaşta, bazen oldukça erken bir yaşta, tamamen kaybolur. Bu, insanın fiziksel olarak hâlâ hayatta olmasına rağmen filiz vermeyen ve bir bitki üretemeyen bir tohum gibi öldüğü anlamına gelir.

Fakat diğer taraftan insan; bütünüyle A tesirlerinin etkisi altında değil de, B tesirleri onu cezbediyor, duygulandırıyor ve düşündürüyorsa, bu tesirlerin ortaya çıkardığı izlenimlerin sonuçları onda biraraya gelerek, aynı türden diğer tesirleri çeker. Böylece, zihinde ve yaşamında daha önemli bir yer işgal ederek büyür.

B tesirlerinin ortaya çıkardığı etkiler yeterince güçlüyse, birlikte kaynaşırlar ve insanda **manyetik merkez** denilen şeyi oluştururlar. Hemen anlaşılmalıdır ki, bu durumdaki "merkez" sözcüğü, "öz" içerisinde birer merkez olan "zihin" veya "hareket" merkezi gibi merkezlerle aynı anlamda değildir. **Manyetik merkez** kişiliktir. Yeterince güçlendiğinde, belirli bir dereceye kadar yol gösterici ve kontrol edici bir faktör hizmetini gören bir ilgiler grubudur. Manyetik merkez kişinin ilgilerini belirli bir yöne döndürür ve onları orada korumasına yardımcı olur. Aynı zamanda, kendi başına çok şey yapamaz. Bir ekol gereklidir. Manyetik merkez bir ekolün yerini alamaz, fakat bir ekolün gerekliliğinin fark edilmesine yardım edebilir, bir ekolün aranmaya başlanmasına yardımcı olur ya da kişi bir ekole rastlamışsa, ekolü tanımasına, kaybetmemeye çalışmasına yardımcı olur. Çünkü bir ekolü kaybetmek, her şeyden daha kolaydır.

Manyetik bir merkeze sahip olmak, çok açığa vurulmamasına rağmen bir ekolü gerektirir. Manyetik merkeze sahip olmayan bir kişi, küçük ya da zayıf bir manyetik merkeze sahip kişi ya da birbirleriyle çelişen birkaç manyetik merkezi olan kişi, yani aynı zamanda birbiriyle uyuşmaz birçok şeylerle ilgilenen insan, bir ekole rastlarsa; bu ekolle ilgilenmez ya da hiçbir şey öğrenmeden önce hemen eleştiri yapmaya başlar veya ekol çalışmasının ilk güçlükleri ile karşılaştığında, ilgisi çok çabuk kaybolur. Bir ekolün başlıca güvenilecek şeyi budur. Bu olmasaydı, ekol,

ekolün öğretisini hemen saptıracak çeşitten yanlış insanlarla doğacaktı. Doğru bir manyetik merkez, kişinin sadece bir ekolü tanımasına yardımcı olmaz; A ve B tesirlerinden farklı olan C tesirleri diye adlandırılabilen ekol öğretisini de hazmetmesine yardımcı olur.

C tesirleri yalnızca ağızdan çıkan sözle, doğrudan öğretimle, açıklamayla ve göstermeyle iletebilir.

Bir insan C tesirleri ile karşılaştığında bunları hazmedebiliyorsa, manyetik merkezde rastlantı yasasından bağımsızlaştığı söylenebilir. Bu andan itibaren manyetik merkez gerçekten rolünü oynamış olur. Bir insanı bir ekole getirmiştir ya da ona oradaki ilk adımlarında yardım etmiştir. Bundan sonra okulun fikirleri ve öğretisi manyetik merkezin yerini alabilir, yavaşça kişiliğin farklı bölümlerine ve zamanla da öze nüfuz etmeye başlayabilir.

Kişi, alelâde biçimde okuyarak ve ekollerin daha belirgin ve ulaşılabilir olduğu tarihsel dönemleri inceleyerek; ekollerin örgütlenmeleri, faaliyetleri hakkında birçok şey öğrenebilir. Fakat kişinin sadece ekollerin kendilerinde öğrenebileceği, ekollerle ilgili belirli şeyler vardır. Ekol ilkelelerinin ve kurallarının açıklanması, ekol öğretisinde çok önemli bir yer işgal eder.

Bu yolda kişinin öğrendiği en önemli ilkelerden biri, gerçek ekol çalışmasının üç hatta aynı zamanda ilerlemesi gerektiğidir. Bir çalışma yolu ya da iki çalışma yolu, gerçek "ekol çalışması" olarak adlandırılmaz.

Bu üç hat nelerdir?

Birinci derste, bu derslerin bir ekol olmadığını söylemiştim, şimdi bunların neden bir ekol olmadığını açıklamaya çalışacağım:

Bir keresinde, bir derste bir soru soruldu: Bu sistemi inceleyen kişiler sadece kendileri için mi çalışıyorlar yoksa diğer kişiler için de çalışıyorlar mı? Şimdi bu soruya da

cevap vereceğim.

Birinci hat; kişinin kendini incelemesi, sistemi ya da "dili" incelemesidir. Bu hatta çalışan kişi, elbette **kendisi için** çalışır.

İkinci hat; insanın diğer kişilerle ekolde birlikte çalışmasıdır. Kişi sadece onlarla birlikte değil, ayrıca onlar için de çalışır. Böylece ikinci hatta insan, insanlarla insanlar için çalışmasını öğrenir.

Bu nedenle ikinci hat, bazı kişiler için özellikle zordur.

Üçüncü hatta kişi ekol için çalışır. Ekol için çalışırken, kişi ilk önce ekol faaliyetini, amaçlarını ve ihtiyaçları anlamalıdır. Kişi gerçekten iyi hazırlıklı olmadıkça, bu zaman gerektirir, çünkü bazı kişiler üçüncü hatta başlayabilir ya da bunu herhangi bir yolla kolaylıkla bulabilir.

Bu derslerin bir ekol olmadığını söylediğimde, bu derslerin, sistemin ve kendi kendini incelemenin sadece tek çalışma hattı imkânı verdiğini kastetmiştim. Birlikte öğrenerek bile kişilerin ikinci çalışma yolunun başlangıcını inceledikleri ve en azından **birbirlerine** katlanmayı öğrendikleri doğrudur ve düşünceleri yeterince geniş, idrak edişleri yeterince hızlıysa ikinci ve üçüncü çalışma hatları hakkında bile bir şeyler kavrayabilirler. Yine de kişi sadece bu derslerden çok şey bekleyemez.

İkinci çalışma hattında, tam bir ekol örgütlenmesinde insanlar sadece birlikte **konuşmamalı**, aynı zamanda birlikte **çalışmalıdırlar**. Bu çalışma çok farklı olabilir, fakat o veya bu biçimde **ekol yararlı olmalıdır**. Böylece bu, birinci hatta çalışmakla, insanların ikinci hattı inceledikleri; ikinci hatta çalışarak da üçüncü hattı inceledikleri anlamına gelir. Daha sonra niçin üç hattın gerekli olduğunu ve niçin sadece üç çalışma yolunun başarılı bir biçimde belirli bir amaca doğru ilerleyebileceğini öğreneceksiniz.

İnsanın uykuda olduğunu, hangi işe başlarsa başlasın

hemen ilgisini kaybedeceğini ve mekanik olarak devam edeceğini fark edersiniz. Üç çalışma hattının gerekli oluşunun ana nedenini, şimdi bile anlayabilirsiniz. Üç çalışma hattı gereklidir; çünkü her şeyden önce bir hat, diğer bir hatta uykuya dalmış insanı uyandırır. Eğer kişi gerçekten üç hat üzerinde çalışırsa, hiçbir zaman bütünüyle uykuya dalmayabilir; her ne durumda olursa olsun, kişi, daha önce olduğu kadar mutlu biçimde uyuyamaz; her zaman uyanacak ve çalışmasının durmuş olduğunu fark edecektir.

Üç çalışma arasındaki çok karakteristik bir farkı da gösterebilirim.

Birinci hatta kişi, başlıca sistemin etüdü ya da kendini inceleme ve kendini gözlemleme üzerine çalışır ve çalışmasında, kendisine ilişkin olarak, belirli bir miktarda kişisel girişim yeteneğini göstermelidir.

İkinci çalışma hattında kişi, belirli örgütlenmiş bir işle bağlantılı olarak çalışır ve sadece kendisine söyleneni yapmalıdır. İkinci hatta kişisel girişim istenmez ya da kabul edilmez. Burada ana nokta **disiplin** ve verilenlerden daha iyi gözükse bile, kendi fikirlerinin herhangi birini ortaya atmadan, anlatılanı tam olarak izlemektir.

Üçüncü hatta, tekrar kişi daha çok kişisel girişim gösterebilir, fakat daima kendisini **incelemeli**, kurallara ve ilkelere ya da kendisine anlatılanlara karşı kararlar almakta kendine izin vermemelidir.

Daha önce çalışmanın, dilin incelmesiyle başladığını söylemiştim. Bu noktada, şimdiden bu yeni dilin belirli sayıda sözcüklerini artık bildiğinizi fark etmeye çalışmanız çok yararlı olacaktır. Bu yeni sözcükleri saymanız ve bir yere birlikte yazmanız da çok yararlı olacaktır. Ancak, herhangi bir yorum olmadan yazılmalıdır. Yorumlar, sizin anlayışınızda olmalıdır. Onları kâğıda dökemezsiniz. Bu mümkün olsaydı, psikolojik öğretilerin incelenmesi çok

basit olurdu. Bir tür sözlük veya sözcük dizini yayınlamak yeterli olurdu ve insanlar bilinmesi gereken her şeyi bilirlerdi. Fakat maalesef bu imkânsızdır ve insanlar bunların her birini öğrenmek ve her biri üzerinde kendileri için çalışmak zorundadırlar.

Şimdi tekrar merkezlere dönmeli ve uzun bir ekol çalışması ihtiyacı olmadan, daha hızlı niçin gelişemeyeceğimizi bulmalıyız.

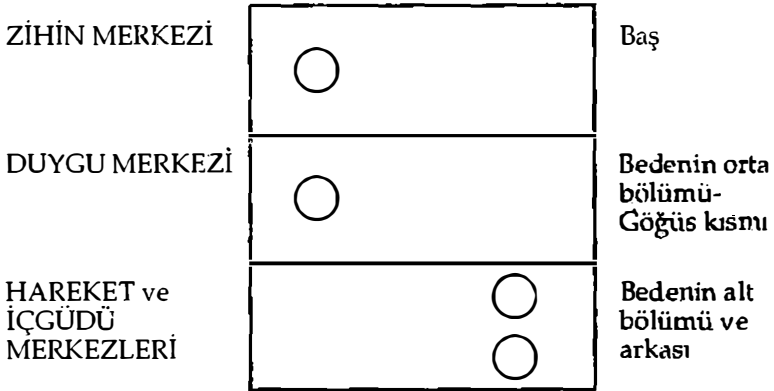
Bir şey öğrendiğimiz zaman, yeni materyali hafızamızda biriktirdiğimizi biliyoruz. Fakat hafızamız nedir? Bunu anlayabilmek için, fonograf silindirinin maddesine benzer, duyarlı maddeden oluşan ayrı ve bağımsız bir makine gibi her merkezi ele almayı öğrenmeliyiz. Bize olan her şey; gördüğümüz, duyduğumuz, hissettiğimiz ve öğrendiğimiz her şey bu silindirlere kaydolur. Bu, bütün dış ve iç olayların silindirler üzerinde belirli "izlenimler" bıraktığı anlamına gelir. Bir izlenim, derin ya da hafif olabilir veyahut çabucak kaybolan ve arkasında hiçbir iz bırakmayan geçici bir izlenim olabilir. Fakat, bunlar derin olsun, hafif olsun izlenimlerdir. Silindirlerdeki bu izlenimler, sahip olduğumuz her şeyimiz, bütün mülkiyetimizdir. Bildiğimiz her şey, öğrendiğimiz her şey, tecrübe ettiğimiz her şey bu silindirler üzerindedir. Tamamıyla aynı biçimde bütün düşünce süreçlerimiz, hesaplarımız, akıl yürütmelerimiz silindirlerdeki bu izlenimleri kıyaslama, tekrar tekrar bunları okuma, bunları biraraya getirerek anlamaya çalışma ve benzeri faaliyetlerden oluşur. Silindirlerimizde olmayan yeni hiçbir şeyi düşüneyiz. Silindirlerdeki bazı izlenimlere karşılığı olmayan ne bir şey söyleyebiliriz, ne de bir şey yapabiliriz. Yeni bir hayvan icat edemeyeceğimiz gibi, aynı biçimde yeni bir düşünce de icat edemeyiz, çünkü bizim bütün hayvan fikirlerimiz, var olan hayvanları gözlemlememizle yaratılır.

Silindirler üzerindeki tesirler veya izlenimler, çağrışımlarla birbirine bağlıdır. Çağrışımlar, ya aynı anda alınan ya da herhangi bir biçimde birbirine benzer izlenimleri birbirine bağlar.

İlk dersimde, hafızanın şuura dayalı olduğunu ve aslında sadece şüurluluk anlarını hatırladığımızı söylemiştim. Birbirleriyle bağlantılı, farklı, eş zamanlı izlenimlerin; bağlantısız izlenimlerden daha uzun süre hafızada kalacağı oldukça açıktır. Kendi kendinin şuurunda olma anında, hatta buna yakın bir durumda, bu anın bütün izlenimleri birbirine bağlanır ve bağlanmış bir biçimde hafızada kalır. İçsel benzerlikleriyle bağlantılı olan izlenimler için de aynı şey geçerlidir. Eğer kişi, izlenimleri alma anında daha şüurluysa, yeni izlenimleri, eski birbirine benzer izlenimlerle daha belirgin bir biçimde bağlayacak ve bunlar hafızada bağlantılı kalacaktır. Diğer taraftan, kişi eşkoşma durumunda izlenimler alıyorsa, bunları fark etmez ve bunların izleri, değerlendirilmeden ve çağrışımlarla birleştirilmeden önce kaybolur. Eşkoşma durumunda kişi görmez ve işitmez. Kişi tümüyle kendi derdi, arzusu, imajinasyonu içindedir. Kendini nesnelerden, duygulardan veya anılardan ayıramaz ve çevresindeki bütün dünyayla bağlantısını kaybetmiştir.

DÖRDÜNCÜ DERS

Bugün merkezlerin daha ayrıntılı bir incelemesiyle başlayacağız. Bu, dört merkezin diyagramıdır.

Diyagram bir insanı, sola bakan biçimde yandan temsil etmekte ve çok şematik biçimde merkezlerin izafî durumunu göstermektedir.

Gerçekte, her merkez tüm bedeni işgal eder ve bütün organizmaya nüfuz eder. Aynı zamanda her merkezin, "çekim merkezi" denilen bir merkezi vardır. Zihin merkezinin çekim merkezi beyinde; duygu merkezinin çekim merkezi güneş sinir ağında (solar pleksüs), hareket ve içgüdü merkezlerinin çekim merkezi omuriliktedir.

Bilimsel bilginin şimdiki durumunda, her merkez

kendinde, alelâde bilimin ve hatta anatominin henüz bilmediği birçok özellikler içerdiğinden dolayı, bu ifadeyi doğrulayacak hiçbir aracımız yoktur. Bu tuhaf görünebilir, fakat insan bedeninin anatomisinin, tamamlanmış bir bilim olmaktan uzak olduğu bir gerçektir.

Bu yüzden, bizden saklı merkezlerin incelenmesi, araştırmamıza açık olan, bu merkezlerin fonksiyonlarının gözlemiyle başlamalıdır.

Bu oldukça bilinen bir yoldur. Fizik, kimya, astronomi, fizyoloji gibi farklı bilimlerde, incelemeyi arzu ettiğimiz gerçeklere, nesnelere ya da konulara ulaşamadığımızda, bunların sonuçlarının veya izlerinin araştırılmasıyla çalışmaya başlamalıyız. Bu durumda merkezlerin direkt fonksiyonlarına değineceğiz; bu nedenle, fonksiyonlar hakkında bütün belirlediklerimiz merkezlere uygulanabilir.

Bütün merkezlerin ortak birçok yönleri vardır ve aynı zamanda her merkezin, zihinde her zaman tutulması gereken, kendine özgü özellikleri vardır.

Merkezlerle ilgili olarak anlaşılması gereken en önemli ilkelerden biri, **hızlarındaki büyük farklılıktır**, yani fonksiyonlarının hızlarındaki farklılıktır.

En yavaşı zihin merkezidir. Daha hızlı olmasına rağmen bundan sonra az ya da çok aynı hıza sahip, hareket ve içgüdü merkezleri gelir. Uyanık durumdaki uykuda, sadece çok ender olarak gerçek hıza yaklaşan ve genellikle içgüdü ve hareket merkezlerinin hızıyla çalışmasına rağmen bütün bunların en hızlısı **duygu merkezidir**.

Gözlemler, fonksiyonların hızlarındaki büyük farklılıkları belirlememize yardımcı olabilirler, fakat bize kesin sonuçlar veremezler. Gerçekten, fark çok büyüktür. Aynı organizmanın fonksiyonları arasındaki hız farkı, düşünebileceğinizden daha büyüktür. Biraz önce söylediğim gibi

alelâde araçlarımızla, merkezlerin hızlarındaki farklılıkları ölçemeyiz; fakat bunların ne oldukları bize anlatılırsa, sayıların değil, büyük farklılıkların varlığını doğrulayacak birçok olay bulabiliriz.

Bu nedenle, sayıları getirmeden önce, herhangi özel bir bilgi olmadan yapılabilecek alelâde gözlemler hakkında konuşmak istiyorum.

Örneğin, zihin süreçlerinin hareket fonksiyonuyla hızlarını kıyaslamaya çalışın. Çok kalabalık bir caddede araba kullanma, bozuk bir yolda hızlı yürüme ya da çabuk karar ve hareket gerektiren herhangi bir işi yapma durumlarında olduğu gibi, birçok hızlı ve aynı anda yapılan hareketleri yerine getirmek zorunda olduğunuz zaman kendinizi gözlemlemeye çalışın. Hareketlerinizin tümünü gözlemleyemediğinizi derhal göreceksiniz. Onları ya yavaşlatmak zorunda kalacaksınız ya da gözlemlerinizin büyük bir bölümünü kaçıracaksınız; aksi takdirde bir kaza tehlikesine maruz kalabilirsiniz ve belki de gözlemlemede ısrar ederseniz bir kaza yaparsınız. Özellikle daha da hızlı olan duygu merkezi üzerine yapılabilecek birçok benzeri gözlemler vardır. Her birimizin aslında, fonksiyonlarımızın farklı hızları üzerine birçok gözlemleri vardır, fakat sadece çok ender olarak gözlemlerimizin ve deneyimlerimizin değerini biliriz. Sadece ilkeyi öğrendiğimiz zaman, daha önceki gözlemlerimizi anlamaya başlıyoruz.

Aynı zamanda bu farklı hızlarla ilgili sayıların, ekol sistemlerinde belirlendiğini ve bilindiğini söylemek gerekir. Daha sonra göreceğiniz gibi, merkezlerin hızlarındaki fark, kozmik bir anlamı olan çok ilginç bir sayıdır, yani birçok kozmik sürece girer ya da daha doğrusu, birçok kozmik sürecin birini diğerinden ayırır. Bu sayı 30.000'dir. Bu, hareket ve içgüdü merkezlerinin, zihin merkezinden 30.000 kere daha hızlı olduğu anlamına gelir. Uygun hı-

zıyla çalıştığı zaman duygu merkezi, hareket ve içgüdü merkezlerinden 30.000 kere daha hızlıdır.

Aynı organizmanın işlevlerinin hızlarındaki böyle büyük bir farka inanmak zordur. Aslında bu, farklı merkezlerin oldukça **farklı bir zamana** sahip olduğu anlamına gelir. İçgüdü ve hareket merkezlerinin zihin merkezinden 30.000 kere daha uzun bir zamanı, duygu merkezinin de hareket ve içgüdü merkezlerinden 30.000 kere daha uzun bir zamanı vardır.

"Daha uzun bir zamanın" ne anlama geldiğini açıkça anlıyor musunuz? Bu, bir merkezin yapmak zorunda olduğu her türden iş için, çok daha uzun bir zamanı olduğu anlamına gelir. Bu ne kadar tuhaf görünürse görünsün, merkezlerin hızlarındaki büyük farklılık olayı, alelâde bilimin açıklayamadığı, genellikle sessizce geçiştirdiği ya da yalnızca tartışmayı reddettiği birçok iyi bilinen olayı açıklamaktadır. Burada, fizyolojik ve zihinsel süreçlerin bazılarının şaşırtıcı ve açıklanamaz hızlarını belirtmek istiyorum.

Örneğin, bir adam bir bardak alkollü içki içer ve **hemen** daha bir dakika bile dolmadan, birçok yeni duyguları ve duyumları (sıcaklık duygusu, gevşeme, rahatlama, huzur, memnuniyet, iyi oluş ya da öfke, kızgınlık ve benzerlerini) deneyimler. Neler hissettiği farklı durumlarda değişik olabilir, fakat bedenin uyarıcıya çok hızlı cevap verdiği, neredeyse hemen tepkide bulunduğu gerçeği geride kalır.

Gerçekten alkol ya da bir başka uyarıcı hakkında konuşmaya gerek yoktur; eğer bir insan çok susamışsa ya da çok açsa, bir bardak su veya bir parça ekmek de aynı çabuk etkiyi gösterecektir.

Belirli süreçlerin büyük hızını temsil eden benzer olaylar, örneğin rüyaları gözlemlemede de fark edilebilir. "Evrenin Yeni Modeli" adlı kitapta bu gözlemlerin bazılarını belirttim.

Farklılık, ya içgüdü ve zihin merkezleri arasında ya hareket ve zihin merkezleri arasındadır. Fakat bu olaylara öyle alışmış ki, nasıl tuhaf ve kavranılamaz olduklarını, çok ender düşünürüz. Elbette, kendisi hakkında hiçbir zaman düşünmemiş ve kendini incelemeyi hiç denememiş bir insan için, bunda ya da başka bir şeyde ilginç bir şey yoktur. Fakat gerçekte, bilinen fizyolojinin görüş açısından, bu olaylar nerdeyse mucizevi görünmektedir.

Bir fizyolog, içkiyi veya bir bardak suyu içme ve etkilerini duyma arasındaki geçirilmesi gereken birçok karmaşık sürecin nasıl olduğunu bilir. Ağız yoluyla bedene giren her madde birkaç değişik biçimde analiz edilmeli, denenmeli ve sadece bunlardan sonra kabul edilmeli ya da reddedilmelidir. Bütün bunların hepsi bir saniye içinde ya da daha az bir sürede meydana gelir. Bu bir mucizedir, fakat aynı zamanda bir mucize değildir de. Merkezlerin hızlarındaki farklılıkları bilirsek ve bu işi yapması gereken içgüdü merkezinin, bilinen zamanımızı onunla ölçtüğümüz zihin merkezinden 30.000 kere daha uzun bir zamanı olduğunu hatırlarsak, bunun nasıl olabileceğini anlarız. Bu, içgüdü merkezinin bir saniye değil, bu iş için kendi zamanıyla sekiz saat kadar bir zamanı var demektir ve sekiz saatte bu iş, gereksiz bir telâş olmadan, bilinen bir laboratuvar da elbette yapılabilir. Bu yüzden, sahip olduğumuz olağanüstü hız fikrimiz tamamen bir aldanmadır. Çünkü, bilinen zamanın ya da zihin merkezi zamanının var olan tek zaman olduğunu düşünüyoruz.

Daha sonra yine merkezlerin hızındaki farkın incelenmesine döneceğiz.

Şimdi, daha sonra kendimizi gözlemlememiz ve kendi üzerimizde çalışmamız için bize çok iyi materyal verecek merkezlerin bir diğer özelliğini anlamaya çalışalım.

Her merkezin pozitif ve negatif iki bölüme ayrıldığı

var sayılır.

Bu ayırımı, özellikle zihin ve içgüdü merkezinde açıklar.

Zihin merkezinin bütün faaliyeti iki bölüme ayrılır: **onaylama ve reddetme; evet ve hayır.** Düşüncemizin her anında ya biri diğerinden ağır basar ya da kararsızlık durumunda, eşit güç durumuna ulaşırlar. Zihin merkezinin negatif bölümü, pozitif bölümü kadar yararlıdır ve birinin diğeriyle olan ilişkisinde herhangi bir güç azalması, zihin bozukluklarıyla sonuçlanır.

İçgüdü merkezinin faaliyetinde de ayırım oldukça açıktır. Pozitif ve negatif olan her iki bölüm ya da hoş ve nahoş ayırımı, hayatta doğru yönelim için eşit derecede önemlidirler.

Tat, koku, dokunma, sıcaklık, ılıkılık, serinlik, temiz havanın hoş duyumları, bütün bunların hepsi hayat için yararlı koşulları işaret eder; kötü tat, koku, dokunma duyumları, bunaltıcı sıcaklık ya da aşırı soğukluk duygusu gibi tüm bu hoş olmayan duyumlar, yaşam için çok zararlı olan koşulları belirtir.

Hem hoş, hem de hoş olmayan **duyumlar** olmadan, yaşamda gerçek yönelimin imkânsız olduğu kesinlikle söylenebilir. Dünyada bütün hayvan yaşamının gerçek rehberi duyumlardır ve bunlardaki herhangi bir hata; yönelim eksikliği ve bunu izleyen hastalık ve ölümle sonuçlanır.

Bir insan bütün tat ve koku duyumlarını yitirirse, ya da doğal olmayan bir biçimde kendisinde hoş olmayan duyumlardan tikslenme duygusunu kaldırmışsa, bu insanın nasıl çabuk biçimde kendisini zehirleyebileceğini bir düşünün.

Hareket merkezinde, negatif ve pozitif biçimindeki ayırımın hareketsizliğe karşı hareket olarak, sadece

mantıksal bir anlamı vardır. Pratik gözlem için bir anlamı yoktur.

İlk bakışta duygu merkezindeki ayırım oldukça basit ve belirgindir. Neşe, sempati, sevgi, kendine güven gibi hoş duyguları pozitif bölüme ait ve sıkıntı, sinirlenme, kıskançlık, imrenme, korku gibi nahoş duyguları negatif bölüme ait ele alırsak, konu basit görünecektir; fakat bunlar gerçekte daha karmaşıktırlar.

Duygu merkezinde doğal olan negatif bir bölüm yoktur. Negatif duyguların büyük bir bölümü yapaydır; duygu merkezine ait değildirler ve bunlarla ilişkisi olmayan fakat imajinasyon ve eşkoşmayla dönüşüme uğramış içgüdüsel duygulara dayalıdırlar. Bu bir zamanlar çok iyi bilinen James ve Lange teorisinin gerçek anlamıdır. Bütün duyguların aslında iç organlarda ve dokularda, duyumlardan önce meydana gelen değişimlerin duyulması olduğunu ve duyumların gerçek nedeni olduğunda ısrar ettiler. Gerçekte, dış olayların ve içte fark edilmesinin duyguları doğurmadığını söylemek istediler. Dış olaylar ve içte fark edilmesi duyumları doğuran iç refleksleri oluşturur ve bunlar da duygular (heyecanlar) olarak yorumlanır. Aynı zamanda, "sevgi", "ümit", "inanç" gibi pozitif duygular; genellikle "sürekli duygular" olarak anlaşıldıkları anlamda, **alelâde şuur** durumundaki bir insan için imkânsızdır. Yüksek şuurluluk durumları, iç birlik, kendinin şuurunda olma, **sürekli "Ben"** irade gerektirirler.

Pozitif duygular negatif olamayan duygulardır. Fakat bizim neşe, sempati, sevgi, kendine güven gibi tüm hoş duygularımız; herhangi bir anda, sıkıntı, sinirlenme, kıskanma, korku ve benzerlerine dönüşebilir. Sevgi; kıskançlığa, birinin sevdiğini kaybetme korkusuna, öfkeye ya da nefrete dönüşebilir; ümit, gündüz rüyalarına ve imkânsız şeylerin beklentisine dönüşebilir; ve inanç, batıl inanca ve

rahatlık veren saçmalıkların kabulüne dönüşebilir.

Bilgi arzusu ya da güzellik ve ahenk duygusu olan estetik bir duygu gibi, tamamen zihinsel bir duygu bile eğer eşkoşma durumuyla birleşirse, hemen kendini beğenme, kibir, bencillik, gurur gibi negatif duygulara karışır.

Bu yüzden, bir yanlış yapma ihtimali olmadan, pozitif duygularımızın olamayacağını söyleyebiliriz. Bununla beraber aslında, imajinasyon ve eşkoşma olmadan negatif duygularımız da olamaz. Elbette, içgüdü merkezine ait sayısız ve değişken türden fiziksel ıstırabın yanı sıra insanın duygu merkezine ait birçok türde zihinsel ıstırabı olduğu inkâr edilemez. İnsanın, kaçınılamayacak hastalık, acı ve ölüm gibi yaşamıyla yakından ilişkili birçok üzüntüleri, dertleri, korkuları ve endişeleri vardır. Fakat bu zihinsel ıstırapları, imajinasyon ve eşkoşmaya dayalı negatif duygulardan çok farklıdır.

Bu duygular korkunç bir olaydır. Yaşamımızda büyük bir yer işgal ederler. Birçok insan için, bütün yaşamlarının **negatif duygular** tarafından düzenlendiğini, kontrol edildiğini ve sonunda mahvolduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda negatif duygular yaşamlarımızda hiç yararlı bir rol oynamazlar. Yönlenmemize yardımcı olmazlar, bize hiçbir bilgi vermezler, makul bir biçimde bize rehberlik etmezler. Tam tersine, bütün zevkimizi bozarlar, bize yaşamı bir yük yaparlar ve çok etkili bir biçimde mümkün olan gelişimimizi engellerler, çünkü **yaşamımızda negatif duygulardan daha mekanik hiçbir şey yoktur.**

Negatif duygular, hiçbir zaman kontrolümüz altına girmezler. Negatif duygularını kontrol edebileceklerini düşünen ve istedikleri zaman bunları gösterebileceklerini sanan kişiler sadece kendilerini aldatıyorlar. Negatif duygular eşkoşmaya bağlıdırlar; bazı hâllerde eşkoşma yok edilirse, bunlar da kaybolurlar. Negatif duygular hakkında en

ilginç ve inanılmaz gerçek, insanların bu duygulara taptığıdır. Sanırım, alelâde mekanik bir insan için fark edilmesi en zor şey, kendi ve diğer insanların negatif duygularının hiçbir değeri olmadığı ve de asil, güzel ve güçlü hiçbir şeyi içermediğidir. Gerçekten negatif duygular zayıflık ve çoğu kez de histeri, delilik ya da suçun başlangıcından başka bir şey içermezler. Bunlar hakkındaki tek iyi şey, çok yararsız ve yapay biçimde imajinasyon ve eşkoşma tarafından yaratılmış olduklarından, hiçbir kayıp olmadan yok edilebilecekleridir. Bu, insanın sahip olduğu tek kaçış şansıdır.

Eğer negatif duygular yararlı ve en küçük bir amaç için bile gerekli olsalardı, duygu merkezinin gerçekten var olan bir bölümünün işlevi olsaydı, insanın hiçbir şansı olmayacaktı; çünkü insan negatif duygularını muhafaza ettiği sürece, hiçbir iç gelişme mümkün değildir.

Ekol dilinde, negatif duygularla mücadele konusu üzerine şöyle denir:

İnsan, nefisten gelen ıstırabını feda etmelidir.

Herkes "Feda etmekten daha kolay ne olabilir." diyecektir. Fakat aslında insanlar negatif duygularından başka her şeyi feda ederler. İnsanın oldukça küçük nedenler için fedakârlıkta bulunmamasında bir zevk ve hoşlanma yoktur, fakat hiçbir zaman ıstırabını feda etmeyecektir. Bir anlamda bunun bir nedeni vardır.

Oldukça batıl inançsal biçimde insan, zevklerini feda ederek, bir şey kazanmayı bekler; fakat ıstırabını feda ettiği için hiçbir şey bekleyemez. Hâlâ ıstırap hakkında insan yanlış fikirlerle doludur. İstırapın ona Tanrı veya tanrılar tarafından, cezalandırılması veya eğitilmesi için gönderildiğini düşünür ve böyle basit biçimde, ıstırabından kurtulma imkânını duymaktan bile korkar. İnsanın gerçekten kurtulamayacağı birçok ıstırapların varlığı ve adaletsizlik

fikri, adaletsizliği ortadan kaldırma gibi vazgeçemeyeceği ve tümüyle imajinasyona dayalı birçok başka ıstırapların varlığıyla, bu fikir daha da zorlaştırılır.

Bunun yanı sıra, birçok insanın negatif duygularından başka bir şeyi yoktur. Bütün "Ben"leri negatiftir. Negatif duygularını onlardan alsaydınız, çökerler ve mahvolurlardı.

Negatif duygular olmadan bütün yaşamımıza ne olurdu? Sanat, tiyatro, oyun sanatı ve roman diye adlandırdıklarımıza ne olurdu?

Maalesef negatif duyguların kaybolmasının hiçbir imkânı yoktur. Negatif duygular ancak, ekol bilgisinin yardımı ve ekol metotlarıyla fethedilebilir ve kaybolabilir. Negatif duygulara karşı mücadele ekol eğitiminin bir parçasıdır ve tüm ekol çalışmasıyla yakından bağlantılıdır.

Eğer yapay, anormal ve yararsız iseler, negatif duyguların kökeni nedir? İnsanın kökenini bilmediğimiz için, bu soruyu tartışamayız; negatif duygular ve kökeni hakkında ancak kendimizle ve yaşamımızla ilişkili olarak konuşabiliriz. Örneğin, çocukları seyrederken, **negatif duyguların** nasıl öğretildiğini ve çocukların kendilerinin bunları, yetişkinleri ve daha büyük çocukları taklit yoluyla nasıl öğrendiklerini görebiliriz.

Bir çocuk, yaşamının ilk günlerinden itibaren, negatif duyguları olmayan insanlar arasına konulabilseydi, belki de hiç negatif duygusu olmayacaktı; ya da doğru bir eğitimle kolaylıkla yenilebilecek çok az negatif duyguya sahip olacaktı. Fakat gerçek yaşamda her şey çok farklı meydana geliyor. Bütün örnek aldığı kişilerin, okumanın, sinemanın ve benzerlerinin yardımıyla, on yaşlarında bir çocuk, negatif duyguların bütün derecelerini biliyor, onları hayal edebiliyor, kopya edebiliyor ve herhangi bir yetişkin kişi kadar bu duyguları teşhis edebiliyor.

Yetişkin kişilerdeki negatif duygular; edebiyatta ve sanatta devamlı olarak doğrulanmak ve yüceltilmek suretiyle ve de kişisel olarak kendini haklı çıkarmalar ve hoş-görmeleler suretiyle desteklenmektedir. Bıktığımız zaman bile, onlardan kurtulacağımıza inanmıyoruz.

Gerçekten, negatif duygular üzerinde düşündüğümüzden daha fazla gücümüz var. Özellikle nasıl tehlikeli olduklarını, onlarla mücadelenin nasıl acil olduğunu bildiğimiz zaman bunun farkına varıyoruz. Fakat bunlar için çok bahaneler buluyor, kendimize acıma ve bencillik denizinde yüzüyor, kendimiz hariç her şeyde kusur, hata buluyoruz.

Biraz önce bütün söylenenler, duygu merkezimizle ilgili olarak çok ilginç bir durumda olduğumuzu göstermektedir. Bu merkezin pozitif ve negatif bölümü yoktur. Negatif işlevlerin birçoğu icat ediliyor ve yaşamlarında hiçbir gerçek duyguyu deneyimlememiş ve bu yüzden bütünüyle zamanlarını negatif duygularla işgal eden birçok insan vardır.

Bu nedenle duygu merkezimin pozitif ve negatif iki bölüme ayrıldığını söyleyemeyiz. Sadece, hoş ve hoş olmayan duygularımız olduğunu, negatif olmayan bu duyguların tümünün belirli bir anda, en küçük bir kışkırtma altında ya da hatta hiçbir uyarı olmadan negatif duygulara dönüşebileceğini söyleyebiliriz.

Bu, insanın duygusal yaşamının gerçek görüntüsüdür ve kendimize samimiyetle bakabilirsek, bütün bu zehirli duyguları kendimizde besledikçe ve onlara hayran olduğumuz sürece, birlik, şuur ve iradeyi geliştirmeyi bekleyemeyeceğimizi fark etmek zorunda kalırız. Böyle gelişme mümkün olsaydı, bu durumda bütün bu negatif duygular yeni varlığımıza girer ve bizde sürekli olurlardı. Bu, bizim onlardan kurtulmamız imkânsız olurdu anlamına gel-

mektedir. Bizim şansımıza, böyle bir şey meydana gelmez.

Şimdiki durumumuzda, bizim hakkımızdaki tek iyi şey, bizde sürekli hiçbir şeyin olmamasıdır. Şu hâlimizle, herhangi bir şey sürekli olursa, bu delilik anlamına gelir. Sadece delilerin sürekli egoları vardır.

Tesadüfî olarak bu gerçek, psikanalizden günümüzün psikolojik diline girmiş bir başka yanlış terimden bizi kurtarmaktadır: "**Kompleks**" sözcüğünü kastediyorum.

Bizim psikolojik yapımızda "**kompleks**" fikrine karşılık gelen hiçbir şey yoktur. 19. yüzyılın psikolojisinde şimdi "**kompleks**" denilen şey, "**sabit fikir**" olarak adlandırıldı ve "**sabit fikirler**" akıl hastalığı belirtisi olarak ele alınır. Bu mükemmel biçimde zamanımızda da doğru kalmaktadır.

Normal insanın "**sabit fikirleri**", "**kompleksleri**" ya da "**saplantıları**" olamaz. Birinin sizde kompleksler bulmaya çalıştığı durumda bunu hatırlamak yararlıdır. Birçok kötü özelliklerimiz vardır ve kompleksler olmadan bile bunları düzeltme şansı çok azdır.

Şimdi, kendi üzerimizde çalışma sorununa dönerek, şansımızın gerçekten ne olduğunu kendimize sormalıyız. Kendimizde bir dereceye kadar kontrol edebileceğimiz fonksiyonları ve tezahürleri keşfetmeli; mümkün olduğu kadar artırarak denetimimizi kullanmalıyız. Örneğin, **hareketlerimiz** üzerinde belirli bir kontrolümüz vardır. Özellikle Doğu'da birçok ekolde, kişinin kendi üzerinde çalışması, hareketler üzerinde mümkün olduğu kadar tam bir kontrolün kazanılmasıyla başlar. Fakat bu özel eğitim, çok uzun zaman ve çok ayrıntılı alıştırımların incelenmesini gerektirir. Modern yaşamın koşulları altında **düşüncelerimiz** üzerinde daha çok kontrolümüz vardır. Bununla bağlantılı olarak; **irademize en çok itaat eden vasıtayı kulla-**

narak şuurumuzun gelişimi üzerine çalışabileceğimiz özel bir metot vardır. Bu vasıta **zihnimiz** ya da **zihin merkezimizdir**.

Söyleyeceğim şeyi daha iyi anlayabilmeniz için, şuurumuz üzerinde kontrolümüz olmadığını hatırlamaya çalışmalısınız. Daha şuurlu olabileceğimizi ya da sadece bir insana şuurlu olup olmadığını sorarak, bu kişinin bir an için şuurlu olabileceğini söylediğim zaman, "**şuur**" ve "**şuurluluk**" sözcüklerini izafi anlamda kullanmıştım. Şuurun birçok dereceleri vardır, her yüksek derece, daha düşük bir dereceye oranla şuurluluk anlamına gelir. Fakat şuurun kendisi, üzerinde kontrolümüz olmasa bile, şuur hakkındaki düşüncemiz üzerinde de bir kontrolümüz vardır ve düşüncemizi şuurluluk getirecek biçimde kurabiliriz. Söylemek istediğim, şuurluluk anında, düşüncelerimize alacakları yönü vererek, bu yolla şuurluluğu elde edebileceğimizdir.

Şimdi, kendinizi gözlemeye çalıştığınızda, fark ettiklerinizi formüle etmeye çalışın.

Üç şeyi fark ettiniz:

Birincisi: Kendinizi hatırlamıyorsunuz, yani kendinizi gözlemlemeye çalıştığınız zaman, kendinizin farkında değilsiniz.

İkincisi: Düşüncelerin, imajların sürekli akışı, konuşmaların yankıları, duygu parçalarının zihninizde akışıyla ve çoğu kez gözleme olan dikkatinizin dağılmasıyla gözlemin güçleştiğidir.

Üçüncüsü: Kendinizi gözlemlemeye başladığınız an, sizdeki bir şey imajinasyonu da başlatıyor; eğer gerçekten denerseniz, kendini gözleme, imajinasyonla süratli mücadeledir.

Şimdi bu, kendi üzerinizde çalışmada ana noktadır. Çalışmada **bütün güçlüklerin insanın kendisini tanıma-**

dığı gerçeği üzerine dayandığını fark ederse, kişi hemen ne yapması gerektiğini bilir.

Kişi kendisini hatırlamaya çalışmalıdır.

Bunu yapabilmek için, kişi mekanik düşüncelerle ve imajinasyonla mücadele etmelidir.

Eğer insan bunu dikkatli ve sabırlı bir biçimde yaparsa, nispeten kısa bir zamanda sonuçlarını görecektir. Fakat kişi bunun kolay olduğunu ve bu anlamayı hemen öğrenebileceğini düşünmemelidir.

Adlandırıldığı gibi **kendini hatırlamayı** uygulamayı öğrenmek çok zor bir şeydir. Sonuçların beklentileri üzerine dayanmamalıdır, aksi hâlde kişi kendini, çabalarıyla eşkoşabilir. Bu, kendimizi hatırlamadığımız ve aynı zamanda yeterince sıkı ve doğru biçimde çalışarak, kendimizi **hatırlayabileceğimiz** gerçeğinin fark edilmesine dayalı olmamalıdır.

İstediğiniz anda, iradeyle şuurlu olamayız, çünkü şuur durumları üzerinde kontrolümüz yoktur. Fakat istediğimiz zaman kısa bir süre için **kendimizi hatırlayabiliriz**, çünkü düşüncelerimiz üzerinde belirli bir denetimimiz vardır. Kendimizi hatırlamadığımızı, hiç kimsenin kendisini hatırlamadığını ve bütün bunların ne anlama geldiğini fark ederek, düşüncelerimizin özel bir biçimde kurulmasıyla kendimizi hatırlamaya başlarsak, bu bizi şuuruluğa götürecektir.

Mekanikliğimizin duvarlarında zayıf bir nokta bulduğumuzu hatırlamalıyız. Bu, kendimizi hatırlamadığımız bilgisidir ve kendimizi hatırlamayı deneyebileceğimizi fark edıştır. Bu ana kadar görevimiz sadece kendimizi incelemektir. Şimdi kendimizde gerçek değişimin gerekliliğini anlamamızla çalışma başlamaktadır.

Daha sonra, **kendini gözlemleme ve imajinasyona karşı mücadeleyle** bağıntılı olan kendini hatırlamayı uy-

İNSANIN BİLİNMEYEN PSİKOLOJİSİ

gulamanın yalnızca psikolojik bir anlamı olduğunu öğreneceksiniz, fakat bu aynı zamanda metabolizmamızın en ince taraflarını da değiştirir ve belirli kimyasal ya da daha doğrusunu söylemek gerekirse alşimik (simya ile ilgili) etkileri bedenimizde oluşturur. Bu yüzden bugün psikolojiden simyaya geldik; simya, kaba maddelerin ince maddelere dönüştürülmesi düşüncesidir.

BEŞİNCİ DERS

İnsanın mümkün gelişimini incelemeyeyle ilgili birçok önemli noktayı belirtmek istiyorum.

İnsanın geliştirilmesi gereken iki yönü vardır. Bunlar aynı anda ilerlemesi gereken iki mümkün gelişme yoludur.

İnsanın bu iki yönü ya da iki mümkün gelişme yönü, **bilgi ve varlıktır.**

Daha önce birçok kez, bilimin gelişmesinin gerekliliği hakkında, özellikle de kendini tanıma konusunda konuşmuştum. Çünkü insanın şu andaki durumunun en karakteristik özelliklerinden birisi **kendini tanımanmasıdır.**

Genellikle insanlar, farklı seviyelerdeki bilgi fikrini, bilginin rölâtif oluşu fikrini ve oldukça yeni bir bilgi ihtiyacını anlıyorlar.

Birçok durumlarda insanların anlamadıkları, bilgiden ayrı olarak **varlık** fikridir. Diğerleri ise, varlığın rölâtifliği fikri, farklı seviyelerde varlıkların olması ve bilginin gelişmesinden ayrı olarak, varlığın gelişmesinin gerekliliğidir.

Bir Rus filozofu olan Vladimir Solovieff, "**varlık**" terimini yazılarında kullanmıştı. Bir taşın, bir bitkinin, bir hayvanın, bir insanın varlığından ve İlâhî Varlık'tan söz etmişti.

Bu, alelâde bilinen kavramdan daha iyidir, çünkü şimdiki anlayışta; bir insanın varlığı, bir taşın, bitkinin ya da bir hayvanın varlığından herhangi bir biçimde farklı sa-

yılmamaktadır. Alelâde görüş açısından bir taş, bir bitki, bir hayvan; tıpkı bir insanın yaşadığı ya da var olduğu gibi yaşamakta ve var olmaktadır. Gerçekte, **çok farklı olarak mevcuttur**lar. Fakat Solovieff'in ayırımı yeterli değildir. Bir insanın varlığı diye bir şey yoktur. İnsanlar bu ayırım için çok farklıdır. İncelemekte olduğumuz sistemin görüş açısından, insan kavramının yedi kavrama ayrıldığını daha önceden açıklamıştım: 1 no'lu insan, 2 no'lu insan, 3 no'lu insan, 4 no'lu insan, 5 no'lu insan, 6 no'lu insan ve 7 no'lu insan. Bu, yedi derece veya kategoride varlık anlamına gelir. 1 no'lu varlık, 2 no'lu varlık, 3 no'lu varlık ve diğerleri. Bunlara ek olarak daha ince ayırımları da önceden biliyoruz. Birbirinden çok farklı 1 no'lu, 2 no'lu, 3 no'lu insanlar olabileceklerini biliyoruz. Bütünüyle A tesirleri altında yaşayabilirler. Eşit biçimde A ve B tesirlerinden etkilenebilirler. A tesirlerinden çok, B tesirleri altında olabilirler. Man- yetik bir merkezleri olabilir. Bir ekol tesiri veya C tesirle- riyle temasa geçmiş olabilirler. 4 no'lu insanlar olma yo- lunda olabilirler. Tüm bu kategoriler farklı seviyelerdeki varlıkları işaret etmektedir.

Düşüncenin ve dinsel düşüncede insan hakkındaki konuşmanın temeline girmiş varlık fikri ve insanın tüm di- ğer ayırımları aşağıdakilerle kıyaslandığında önemsiz sa- yılmıştır. İnsanlar, bir taraftan puta tapanlar, inançsızlar veya sapkınlar olarak bölünmüşken, diğer taraftan gerçek inananlar, doğru azizler, peygamberler ve benzerleri ola- rak bölünmüşlerdi. Tüm bu tanımlar, görüşlerde ve fikir- lerdeki farklılıkları, yani bilgiyi değil, varlığı işaret edi- yordu.

Modern düşüncede insanlar, varlık ve farklı seviyeler- deki varlık fikrini önemseniyorlar. Tam aksine, bir insanın varlığında ne kadar çok aykırılık ve çelişki varsa, bu insa- nın o kadar daha ilginç ve başarılı olduğuna inanıyorlar.

Genellikle sessiz bir biçimde olmasına rağmen, bir insanın yalana düşkün olabileceği, bencil, güvenilmez, mantıksız, sapık olabileceği; fakat aynı zamanda büyük bir bilim adamı, filozof ya da sanatçı olabileceği kabul ediliyor. Elbette bu imkânsızdır. Genellikle orijinallik sayılan, bir insanın varlığının bu farklı özelliklerinin uyumsuzluğu, aslında zayıflık anlamına gelir. Veremi olup da bir insanın boksör veya sirk atleti olamayacağı gibi, kişi sapık veya tutarsız bir zihinle büyük bir düşünür ya da bir sanatçı da olamaz. Tutarsızlık ve ahlâk dışılığın orijinallik anlamına geldiği fikrinin yaygın kabulünün sorumluluğu, zamanımızın ve belki de tüm zamanların birçok bilimsel, sanatsal ve dinsel sahtekârlarına aittir.

Açıkça varlığın ne anlama geldiğini, bilgidен bağimsız biçimde fakat onunla yan yana niçin büyümesi ve gelişmesi gerektiğini anlamak gereklidir.

Bilgi varlıktan daha fazla gelişirse ya da varlık bilgiyi aşarsa, sonuç her zaman tek yönlü bir gelişmedir ve tek yönlü bir gelişme fazla ilerleyemez; ciddî bir iç çelişkiyle karşılaşmak ve orada durmak zorundadır. Bir süre sonra, tek yönlü gelişmenin farklı türleri ve sonuçları hakkında konuşabiliriz. Genellikle yaşamda, bunun sadece bir türüyle, yani bilginin varlığı aştığı durumla karşılaşırız. Sonuç belirli fikirlerin dogmalaşması biçimini alır ve anlayış eksikliğinden dolayı bunu bilginin fazla gelişmesinin imkânsızlığı izler. Şimdi anlayış hakkında konuşacağım:

Anlayış nedir ?

Bu soruyu kendinize sormaya çalışın, cevap veremeyeceğinizi göreceksiniz. Her zaman **anlayışla, bilme ve bilgi sahibi olmayı** karıştırdınız. Fakat bilmek ve anlamak çok ayrı iki şeydir ve bunlar arasında ayırım yapmayı öğrenmeniz gereklidir.

Bir şeyi anlayabilmek için, bu şeyin daha büyük bir

konuyla ya da bütünle olan bağıntısını ve bu bağıntının mümkün sonuçlarını görmemiz gerekir. Anlayış, her zaman daha büyük bir sorunla bağıntılı olarak daha küçük bir sorunu anlamadır. Örneğin, size eski bir gümüş para gösterdiğimi varsayın, 2,5 şiling boyunda ve 2 şiling-bir penny kıymetinde bir para olsun. Bu paraya bakabilir, inceleyebilir, basıldığı yılı görebilir, bir tarafında portresi olan kişi hakkında her şeyi bulabilir, tartabilir ve hatta kimyasal bir analiz yaparak, tam olarak ne kadar gümüş içerdiğini saptayabilirsiniz. Paranın ne anlama geldiğini ve nasıl kullanılmaya başlandığını öğrenebilirsiniz. Bütün bu şeyleri, belki de daha fazlasını öğrenebilirsiniz, fakat son savaştan önce bu paranın satın alma gücünün, birçok durumda günümüzün bir İngiliz paunduna eşit olduğunu ve günümüzün Bolşevik Rusyası'nda yeni kâğıt rublenin çeyrek İngiliz penny'sine, hatta daha da azına eşit olduğunu keşfetmeden bu parayı **ve anlamını, anlamayacaksınız.** Bunu bulup ortaya çıkarırsanız, o eski gümüş para ve belki de diğer şeyler hakkında da bir şeyleri anlayacaksınız, çünkü bir şeyi anlama hemen birçok diğer şeyleri de anlamaya götürür.

Çoğu kez insanlar, anlamanın yeni ve beklenilmedik bir olaya bir ad, sözcük, bir başlık ya da etiket bulma anlamına geldiğini bile düşünürler. Kavranılamayan şeylere sözcük bulmanın ya da icat etmenin, anlamayla hiçbir ilişkisi yoktur. Tam tersine sözcüklerimizin yarısından kurtulabilseydik, belki de belirli bir anlayış için daha iyi bir imkâna sahip olabilirdik.

Bir insanı anlamanın ya da anlamamanın ne demek olduğunu kendimize sorduğumuzda, ilk önce bir insanla onun kendi dilinde konuşumama olayını düşünmeliyiz. Ortak dili olmayan iki kişi doğal olarak birbirlerini anlamayacaklardır. Ortak bir dilleri olmalı veya her şeyi ad-

landıracakları belirli işaretler ya da semboller üzerinde anlaşmalıdırlar. Belirli sözcüklerin, işaretlerin ya da sembollerin anlamı hakkında anlaşamadığınız bir insanla konuştuğunuzu farz edin, bu durumda yine birbirini anlama duracaktır.

Bundan, bir insanı hem anlayıp hem de onunla aynı fikirde olmamanın imkânsız olduğu ilkesi çıkar. Alışageldik konuşmada çoğu kez şöyle deriz: "Onu anlıyorum, fakat onunla aynı fikirde değilim." İncelediğimiz sistemin görüş açısından bu imkânsızdır. Eğer bir insanı anlıyorsanız, onunla anlaşıyorsunuzdur; eğer onunla anlaşamıyorsanız, onu anlamıyorsunuz demektir.

Bu fikri kabul etmek zordur ve bu, bu fikri anlamının zor olduğu anlamına gelir.

Biraz önce söylediğim gibi, evrimin normal yolunda, insanda gelişmesi gereken iki yön vardır: bilgi ve varlık. Fakat ne bilgi, ne de varlık hareketsiz veya aynı durumda kalmaz. Bunların herhangi biri gelişmiyor ve güçlenmiyorsa; küçülür ve zayıflar.

Anlama; bilgi ve varlık arasındaki aritmetik ortalama ile kıyaslanabilir. Bilginin ve varlığın aynı anda gelişmesi gerekliliğini gösterir. Sadece birinin gelişmesi, diğerinin azalması aritmetik ortalamayı değiştirmeyecektir.

Bu, "anlamanın" niçin anlaşma anlamına geldiğini de açıklar. Birbirini anlayan kişilerin yalnızca eşit bilgileri değil, eşit varlıkları da olmalıdır. Sadece bu durumda karşılıklı anlayış mümkündür.

İnsanların sahip olduğu ya da özellikle zamanımıza ait bir başka yanlış fikir de, anlayışların farklı olabileceği ve kişilerin aynı şeyi farklı biçimde anlamaya hakları olabileceğidir.

Bu, ele aldığımız sistemin görüş açısından oldukça yanlıştır. Anlama farklı olamaz. Sadece tek anlama olabilir,

gerisi anlamamadır ya da eksik anlamadır.

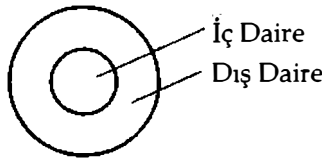
Fakat aynı zamanda insanlar çoğu kez şeyleri farklı biçimde anladıklarını sanıyorlar. Bunun örneklerini her zaman görebiliriz. Bu görünürdeki çelişkinin açıklamasını nasıl bulabiliriz?

Gerçekte çelişki yoktur. **Anlama, bir parçanın bütünle olan ilişkisini anlama demektir.** Fakat bütün fikri, bilgilerine ve varlıklarına göre insanlarda farklı olabilir. Bu nedenle sistem yine gereklidir. Kişiler sistemi ve sistemle ilgili başka her şeyi anlayarak, **anlamayı öğrenirler.**

Fakat bu ekol ya da sistem düşüncesi olmadan alışageldiğimiz seviyede konuştuğumuzda, kişi, birçok insanlar olduğu gibi birçok anlayışların da olduğunu kabul etmelidir. Herkes her şeyi kendi yoluyla veya bir ya da bir başka terbiye ve alışkanlığa göre anlar. Objektif anlayışa giden yol, ekol sistemlerinde ve varlığın değişiminde yatar.

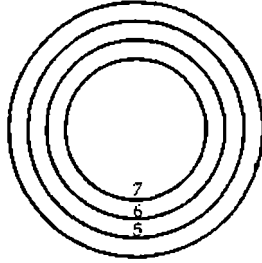
Bunu açıklayabilmek için, insanın yedi kategoriye ayrılmasına dönmeliyim.

1 no'lu, 2 no'lu, 3 no'lu insanlar bir yanda, daha yüksek kategorilerin insanları diğer yanda olmak üzere, bu insanlar arasında büyük bir fark olduğunu fark etmelisiniz. Gerçekte bu fark düşünebileceğimizden daha büyüktür. Bu fark öyle büyüktür ki, bu görüş açısından bütün yaşam, iki iç içe daireye bölünmüş kabul edilir. Bunlar, insanlığın iç ve dış daireleridir.

İç daireye 5,6,7 no'lu insanlar dahildir. 1,2,3 no'lu insanlar dış daireye dahildirler. 4 no'lu insan iç dairenin eşiğinde veya iki dairenin arasındadır.

İç daire de üç daireye bölünür. En içteki daireye 7 no'lu insan, ortadaki daireye 6 no'lu insan, iç dairenin en dışındaki daireye 5 no'lu insan aittir.

Bu ayırım, şu anda bizi ilgilendirmemektedir. Bizim için üç iç daire, bir iç daireyi oluşturmaktadır.

İçinde yaşadığımız dış dairenin, farklı özelliklerini belirten birkaç adı vardır. Bu dış daire, **mekanik daire** olarak da adlandırılır. Çünkü orada her şey kendiliğinden meydana gelir; her şey mekaniktir ve orada yaşayan insanlar **makinelere**dir. Dış daireye, **dillerin karıştığı daire** de denir, çünkü bu dairede yaşayanların **hepsi** farklı dillerde konuşurlar ve **birbirlerini hiç anlamazlar**. Herkes her şeyi farklı biçimde anlar.

Anlayışın çok ilginç bir tanımına ulaştık. Bu iç dairedeki insanlara ait olan ve bize hiç de ait olmayan bir şeydir.

Dış dairedeki insanlar birbirlerini anlamadıklarını fark ederlerse ve anlama ihtiyacını duyarlarsa, bu durumda onlar, iç daireye nüfuz etmeye çalışmalıdırlar; çünkü insanlar arasındaki anlayış sadece orada mümkündür.

Farklı türden ekoller insanların iç dairelere geçebilecekleri kapılar olarak hizmet verebilirler. Fakat insanın, içinde doğduğu daireye kıyasla daha yüksek bir daireye girişi, uzun ve zor bir çalışmayı gerektirir. Bu çalışmada ilk adım, yeni bir dilin incelenmesidir. İncelediğimiz bu dilin ne olduğunu sorabilirsiniz.

Şimdi size cevap verebilirim.

Bu, insanların birbirlerini anlayabildikleri iç dairenin dilidir.

İç dairenin dışında kaldığımızda, bu dilin sadece temel ilkelerini öğrenebileceğimizi fark etmelisiniz. Fakat bu ilkeler bile, birbirimizi daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

Üç iç dairenin her birinin kendilerine özgü bir dili vardır. İç dairelerin en dışındaki dairenin dilini inceliyoruz. İç dairenin en dışındaki kişiler, ortadaki dairenin dilini; ortadaki dairedeki kişiler ise, en iç dairenin dilini inceleyecekler.

Bütün bunların hepsinin nasıl kanıtlanabileceğini bana sorarsanız, sadece kişinin daha çok kendini inceleme-siyle ve daha çok gözlemle kanıtlanabileceğini söylerim.

Anlayışımızın da aynen şuurumuzda olduğu gibi, her zaman aynı seviyede olmadığını hatırlamalıyız. Her zaman yükselip azalmaktadır. Bu, hareketlerimizden birinde daha fazla anladığımız, diğerinde daha az anladığımız anlamına gelmektedir. Kendimizdeki bu anlayış farklılıklarına dikkat edersek; ilk önce bu yüksek seviyelerdeki anlayışa ulaşma imkânı olduğunu, ikinci olarak da bunları aşabileceğimizi fark edeceğiz.

Fakat teorik çalışma yeterli değildir. Varlığınız ve varlığınızın değişimi üzerine çalışmalısınız.

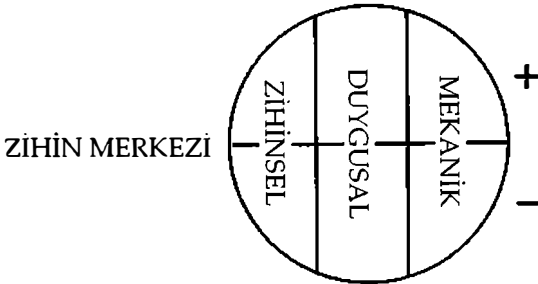
Diğer insanları anlamayı arzu etmeniz görüş açısından amacınızı formüle ederseniz, çok önemli bir ekol pren-

sibini hatırlamalısınız: Diğer insanları, yalnız kendinizi anladığınız kadar ve yalnız kendi varlığınızın seviyesinde anlayabilirsiniz.

Bu, diğer insanların bilgileri hakkında hüküm verebileceğiniz, fakat varlıkları hakkında hüküm veremeyeceğiniz anlamına gelir. Kendinizde ne varsa onlarda da ancak o kadarını görebilirsiniz. Fakat insanlar her zaman, diğer insanların varlıklarını yargılayabileceklerini sanma hatasını yapıyorlar. Gerçekten eğer daha yüksek bir düzeydeki insanlarla karşılaşmak ve onları **anlamak** istiyorlarsa, kendi varlıklarını değiştirme amacıyla işe başlamalıdır.

Şimdi merkezlerin, dikkatin ve kendini hatırlamanın incelenmesine dönmeliyiz; çünkü **bunlar anlayışa götüren yegâne yollardır.**

Gördüğümüz gibi, farklı merkezlerde değişik olan, pozitif ve negatif iki bölümlü ayırımın yanı sıra, dört merkezin her biri üç bölüme ayrılır. Bu üç bölüm, merkezlerin kendi tanımlarına karşılıktır. Birinci bölüm, hareket ve içgüdü ilkelerini içeren ya da bunlardan birinin hâkim olduğu **mekanik** bölümdür. İkincisi **duygusal** ve üçüncüsü **zihinsel** bölümdür. Aşağıdaki şekil, zihin merkezindeki bölümlerin durumunu göstermektedir. Merkez önce pozitif ve negatif diye iki bölüme ayrılmakta ve her iki bölüm de tekrar ayrı ayrı üçe ayrılmaktadır. Böylece zihin merkezinin aslında altı bölümden ibaret olduğu görülmektedir.

Bu altı bölümün her biri de tekrar, üç alt bölüme ayrılır: mekanik, duygusal ve zihinsel. Fakat bu alt bölümlere hakkında, bir bölüm hariç (mekanik bölüm) daha sonra konuşacağız. Şimdi zihin merkezinin mekanik bölümünden bahsedeceğiz.

Merkezin üç bölüme ayrılması çok basittir. Mekanik bölüm hemen hemen otomatik çalışır. **Hiç dikkat gerektirmez.**

Fakat bu yüzden kendisini şartların değişimine ayarlayamaz, **düşünemez** ve şartlar bütünüyle değiştiğinde de başladığı biçimde çalışmaya devam eder.

Zihin merkezindeki mekanik bölümde izlenimlerin, hatıraların ve çağrışımların kayıt işi vardır. Diğer bölümler kendi işlerini yaparken, yapması gereken bütün iş budur. Merkezin tümüne yöneltmiş sorulara **cevap vermemeli**, sorunlarını çözmeye çalışmamalı ve asla hiçbir şeye karar vermemelidir. Maalesef, gerçek durumda, her zaman karar **vermeye; çok dar ve sınırlı biçimde, hazır kalıplaşmış sözlerle, argo ifadelerle, sloganlarla, her türden sorularla her zaman cevap vermeye hazırdır.** Bütün bunlar ve birçok alışagelinen tepkilerimiz, zihin merkezinin mekanik bölümünün faaliyetidir.

Bu bölümün kendi adı vardır: "**Biçimlendirici âlet**" veya "**biçimlendirici merkez**" diye adlandırılır. Birçok insan, özellikle insanlığın çoğunu oluşturan 1 no'lu insanlar, yaşamlarının tümünü yalnızca biçimlendirici merkezle yaşarlar ve zihin merkezinin diğer bölümlerini çalıştırmazlar. Yaşamın bütün ihtiyaçları; A tesirlerini alma ve onlara cevap verme, C tesirlerini saptırma veya reddetme için **biçimlendirici merkez** bir hayli yeterlidir.

Biçimlendirici düşünceyi tanımak her zaman mümkündür. Örneğin biçimlendirici merkez sadece ikiye kadar sayabilir. Her şeyi, her zaman ikiye böler. Bütün modern

sloganlarımızı ve hatta yalnız sloganları değil, tüm sevilen teorileri biçimlendirici düşünceye borçluyuz. Belki de her zaman bütün sevilen teorilerin biçimlendirici olduğunu söylemek mümkündür.

Zihin merkezinin duygusal bölümü, başlıca **zihinsel duygudan** oluşur. Bu, bilme, anlama arzusu, bilmenin verdiği tatmin duygusu, bilmemenin oluşturduğu tatminsizlik duygusu ve keşfetme zevkidir. Bütün bunların hepsi de çok farklı seviyelerde kendilerini gösterebilirler.

Duygusal bölümün çalışması tam dikkat gerektirir, fakat **merkezin bu bölümünde dikkat, herhangi bir çaba gerektirmez.** Konunun kendisi tarafından çekilir ve muhafaza edilir. Çoğu kez bu, genellikle ilgi veya **coşku, tutku, bağlılık** diye adlandırılan **eşkoşmayla** gerçekleştirilir.

Zihin merkezinin zihinsel bölümü kendisinde yaratış, inşa ediş, icat ve keşif yeteneğini içerir. Dikkat olmadan çalışamaz, fakat **merkezin bu bölümünde dikkat; irade ve çabayla kontrol edilmeli ve yerinde tutulmalıdır.**

Bu, merkezlerin çalışmalarını incelemede başlıca ölçüttür. Bunları **dikkat** bakımından ele alırsak, merkezlerin hangi bölümünde olduğumuzu hemen öğreniriz. Dikkat olmadan veya dağınık bir dikkatle, merkezin mekanik bölümünde oluruz; gözlemin ya da düşüncenin konusu tarafından çekilen ve orada muhafaza edilen dikkatle duygusal bölümdeyiz; konu üzerinde dikkatin irade tarafından kontrol edildiği ve muhafaza edildiği zamanlarda ise, zihinsel bölümdeyiz demektir.

Aynı zamanda, bu metot, merkezlerin zihinsel bölümlerinin nasıl çalıştırılabileceğini gösteriyor. Dikkati gözlemleyerek ve kontrol etmeye çalışarak, kendimizi merkezlerin zihin bölümlerinde çalışmaya zorluyoruz, çünkü aynı ilke bütün merkezlere eşit biçimde uygulanabilir. Halbuki diğer merkezlerdeki zihin bölümlerini ayırt etmek, bizim için

öyle kolay olmayabilir. Örneğin, içgüdü merkezinin zihin işlevi, algılayabileceğimiz veya kontrol edebileceğimiz bir dikkat olmadan çalışır.

Duygu merkezini ele alalım. Şimdi negatif duygulardan söz etmeyeceğim. Merkezin sadece üç bölüme ayrılmasını ele alacağız: mekanik, duygusal ve zihinsel.

Mekanik bölüm şunları ihtiva eder: En ucuz türden kalıplaşmış mizah, kaba bir komiklik anlayışı, heyecan sevgisi, görülmeye değer gösterilerin ve törenlerin sevgisi, duygusallık sevgisi, kalabalık bir yerde olma veya kalabalığın bir parçası alma sevgisi, her türden kalabalık duygulara çekim; zulüm, bencillik, korkaklık, kıskançlık ve öfke gibi düşük seviyeli yarı hayvanî duyguların tümüyle ortadan kaybolması.

Duygusal bölüm, farklı insanlarda çok değişik olabilir. Bu merkez; dinsel, estetik, ahlâksal duygular kadar, mizah ya da komiklik anlayışını da içerebilir. Ahlâkî, estetik, dinsel duygular kişiyi **vicdanın** uyanmasına götürebilir. Fakat eşkoşmayla, çok farklı bir durum ortaya çıkar: İnsan; acımasız, inatçı, kötü ve kıskanç olabilir. Bu mekanik bölümden de daha ilkel yoldur.

Duygu merkezinin **zihinsel bölümü**, hareket ve içgüdü merkezlerinin zihinsel bölümlerinin yardımıyla kendinde sanatsal yaratma gücünü içerir. Yaratıcı yeteneğin tezahürü için gerekli olan hareket ve içgüdü merkezlerinin zihinsel bölümleri, eğer yeterince eğitilmemişlerse veya gelişmeleri bu yönde değilse, bu yetenek kendisini rüyalar kanalıyla tezahür ettirebilir. Bu ise hiç sanat yönü olmayan kimselerin güzel ve sanatsal rüyalarını açıklamaktadır.

Duygu merkezinin zihinsel bölümü manyetik merkezin ana yeridir de. Manyetik merkezin sadece zihin merkezinde ya da duygu merkezinin duygusal bölümünde olması durumunda, etkili olabilmek için yeterince güçlü ol-

mayacağını ve her zaman yanlışlar yapmaya ya da başarısız olmaya eğilimli olacağını kastediyorum. Fakat duygu merkezinin duygusal bölümü, tamamıyla geliştiğinde ve tam gücüyle çalıştığında daha yüksek merkezlere bir yol olur.

Hareket merkezinde, mekanik bölüm otomatiktir: Alışageldiğimiz dilde **içgüdüsel** olarak adlandırılanlar, bu merkeze aittirler. Aynı zamanda taklit ve taklit yeteneği (ki bunlar hayatımızda çok büyük rol oynarlar) hareket merkezine aittirler.

Hareket merkezinin duygusal bölümü daha ziyade hareketin zevkiyle bağlantılıdır. Spor ve oyun sevgisi **normalde** hareket merkezinin bu bölümüne ait olmalıdır, fakat eşkoşma ve diğer duygular buna karıştığında, çok ender olarak o merkezdedir, birçok durumda spor sevgisi zihin merkezinin veya duygu merkezinin hareket bölümündedir.

Hareket merkezinin zihinsel bölümü çok önemlidir ve çok ilginç bir araçtır. Herhangi türden bir fiziksel faaliyeti iyi yapmış olan herkes, bu hareket ne olursa olsun, her tür için birçok **yenilikler** gerektirdiğini bilir. Kişi yaptığı her şey için kendi küçük yöntemlerini icat etmelidir. Bu icatlar da hareket merkezinin zihin bölümünün çalışmasıdır ve insanın diğer birçok icatları da hareket merkezinin zihinsel bölümüne ihtiyaç duyar. **İstedığınız zaman** diğer insanların sesini, vurgularını ve hareketlerini taklit etme gücü de (**aktörlerin sahip olduğu gibi**) hareket merkezinin zihinsel bölümüne aittir; fakat daha yüksek ve iyi derecelerde duygu merkezinin zihinsel bölümüyle karışır. İçgüdü merkezinin çalışması bizden çok iyi gizlenmiştir. Gerçekten biliyoruz ki, sadece duyumsal ve duygusal hissedip gözlemleyebiliyoruz.

Mekanik bölüm, çoğu kez hiçbir zaman fark etmediği-

miz, alışılmış duyumları içerir; fakat bu duyumlar diğer duyumlara zemin görevi görür. İçgüdüsel hareketler, kan dolaşımı, organizmada besinin hareketi, iç ve dış refleksler gibi bütün içsel hareketlerdir.

Zihinsel bölüm, çok büyük ve önemlidir. Kendi kendinin şuurunda olma durumunda veya buna yakın bir durumda, kişi içgüdü merkezinin zihinsel bölümüyle temasa geçebilir ve de makinenin fonksiyonu ve imkânlarıyla ilgili ondan pek çok şey öğrenebilir. İçgüdü merkezinin zihinsel bölümü organizmanın tüm faaliyetinin ardındaki bir zihindir ve entelektüel zihinden oldukça farklıdır.

Merkezlerin özel fonksiyonlarının ve bölümlerinin incelenmesi belirli bir derecede kendini hatırlamayı gerektirir. Kişi kendini hatırlamadan, farklı merkezlerin farklı bölümlerine ait fonksiyonlardaki değişiklikleri yeterince uzun bir süre gözlemleyemez ve yeterince açık bir biçimde duyup anlayamaz.

Dikkatin incelenmesi, merkezlerin bölümlerini her şeyden daha iyi gösterir, fakat dikkatin incelenmesi de yine belirli derecede kendini hatırlamayı gerektirir.

Çok yakında, kendi üzerinizde olan tüm çalışmanızın, kendini hatırlamayla bağlantılı olduğunu fark edeceksiniz. Bu olmadan, çalışma başarılı bir biçimde ilerleyemez. Kendini hatırlama, **kısmî uyanma** veya uyanmanın başlangıcıdır. Doğal olarak şu çok açık olmalıdır: **Uykuda hiçbir çalışma yapılamaz.**

